

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

Jakub Raszka

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrilometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

**Role muže ve výchově a vzdělání ve školním a
mimoškolní prostředí**

Vypracoval:

Jakub Raszka

Vedoucí závěrečné práce:

Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně za použití veškeré uvedené literatury a zdrojů.

V Olomouci dne

Jakub Raszka

.....

Poděkování

Ze srdce děkuji Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, vedoucí bakalářské práce, za její pomoc, cenné rady, čas a trpělivost, které věnovala mému projektu.

Rovněž děkuji všem svým spolužákům za krásné tři roky studia a všechny společné zážitky. Na závěr chtěl bych poděkovat všem, kteří mi pomáhali a podpírali po celou dobu studia.

Úvod	7
1. Vymezení terminologie.....	8
1.1 Role muže ve výchovně vzdělávacím procesu	8
1.2 Výchova a vzdělání.....	9
1.2.1 Činitelé výchovy: Vychovatel, pedagog	11
1.3 Školní a mimoškolní prostředí.....	15
2. Statistický pohled na muže pracující ve školství a jiných zařízeních pro výchovu dětí a mládeže	16
2.1 Ve školním prostředí.....	16
2.1.1 Předškolní vzdělávání.....	17
2.1.2 Základní vzdělávání	17
2.1.3 Střední vzdělávání.....	18
2.1.4 Vyšší odborné školy	19
2.2 Zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy.....	19
2.3 Střediska výchovné péče	20
2.4 Ostatní školy a školská zařízení.....	20
2.4.1 Školní družiny	21
2.4.2 -Školní kluby.....	21
2.4.3 Základní umělecké školy	22
2.4.4 Střediska volného času	22
3. Muži - co přinášejí a proč jsou potřební ve školství.....	23
3.1 Feminizace školství - historie	23
3.2 Potřeba muže ve výchově a vzdělání	23
3.3 Jak dostat muže do školství	30
4. Případová studie	34
4.1 Úvod do případové studie	34
4.2 Kdo je muž - učitel?.....	34

4.3 Průběh případové studie	35
4.4 Případová studie - vypracování	36
4.4.1 První participant	36
4.4.2 Druhý participant	40
4.4.3 Třetí participant.....	43
4.5 Závěrečné shrnutí a diskuze nad případovou studií.	45
Závěr	46
Přílohy.....	48
Literatura a zdroje.....	71

Úvod

Cílem této bakalářské práce je zhodnocení úlohy a postavení muže v oblasti výchovy a vzdělávání dětí a mládeže na institucionální úrovni a zhodnocení současného zastoupení mužů ve výchovně vzdělávacím systému v České republice.

Tato bakalářská práce je členěná do čtyř kapitol. V první kapitole se budeme zabývat vymezením základních pojmů: role, výchova, vzdělání, vychovatel, pedagog, školní a mimoškolní prostředí.

Ve druhé kapitole podrobně rozebereme počet mužů ve školním a mimoškolním prostředí. V části týkající se školního prostředí se budeme věnovat institucím, kde se uskutečňuje předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání a vyšší odborné vzdělávání. V oblasti mimoškolních zařízení budeme rozebírat zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, střediska výchovné péče a ostatní školy a školská zařízení: školní družiny a školní kluby, základní umělecké školy a střediska volného času.

V předposlední kapitole se podíváme na historický vývoj nedostatku mužů ve školství a odpovíme na otázku, zda lze o českém školství mluvit, že je feminizováno. Následně probereme, proč je potřebný muž ve výchově a vzdělávání a v poslední řadě se seznámíme s různými způsoby, jak muže zmotivovat a povzbudit pro práci ve školství.

V poslední kapitole je rozebrána případová studie tří mužů pracujících ve školství. Zaměříme se na období jejich dětství, motivaci k práci učitelé a nakonec zodpovíme, jaký význam vidí participantů ve smyslu být učitelem, kde vidí klady a zápory ve výkonu této profese a nakonec jaké hodnoty jsou pro ně důležité a zda se snaží je předávat i svým svěřencům.

1. Vymezení terminologie

V této kapitole si vymežeme, co míníme pod pojmem role muže ve výchovně vzdělávacím procesu a ukážeme si, že v našem každodenním životě neustále představujeme nějaké role. Vymežíme pojmy výchova a vzdělání, budeme charakterizovat osobnost pedagoga a vychovatele. V poslední podkapitole se budeme zabývat školním a mimoškolním prostředím.

1.1 Role muže ve výchovně vzdělávacím procesu

Co si představit pod pojmem „role“ a jak tento pojem chápat v souvislosti s výchovou a vzděláváním? První co nás asi napadne, bude herec, který je zároveň učitelem. Tento herec pak předává budoucím hercům, ať už divadelním či filmovým, inspiraci a myšlenky, jak zahrát různé charaktery. Obecně „rolí“ vždy vnímáme především v divadelním představení, v celovečerním filmu a podobně. Podobně jako herci tak i každý jedinec hraje ve svém životě nespočet rolí. Tak třeba taková dívka může být zároveň vnučkou, dcerou, sestrou, kamarádkou, přítelkyní, houslistkou a tanečnicí. Vnučkou je ve vztahu ke své babičce a dědečkovi, dcerou ke svým rodičům, sestrou ke svým sourozencům, kamarádkou mezi ostatními kamarády apod. K těmto lidem a skutečnostem ji váže určitý vztah, práva a povinnosti, předpokládá se určité vzorce chování. Role je očekávaný způsob chování vázaný naurčitý sociální status.¹ Role zprostředkují vztah mezi skutečnými prováděnými činnostmi jedince a jejich vymezením nadindividuálními platnými normami.² Pro sociologii a sociální psychologii vymezil pojem „role“ R. Linton. Podle Lintona role vyjadřuje „úplnou sumu kulturních vzorců asociovaných s dílčím statutem“ a zahrnuje „postoje, hodnoty a chování připisované společností všem osobám majícím tento status.“³ V souvislosti s tímto poznatkem můžeme říct, že jiné činnosti a způsoby chování budou vyžadovány od jednoho muže v rozdílných rolích. Učitel bude mít jiné povinnosti, když bude učit matematiku, jiné coby třídní učitel, jiné coby výchovný poradce a jiné coby kolega v učitelském sboru či pan ředitel. Role bývají rovněž spjaty se

---

¹ MAŘÍKOVÁ, Hana, VODÁKOVÁ, Alena a PETROUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. str. 943. ISBN 80-7184-311-3

² Tamtéž.

³ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozšířené vydání. Praha: Academia, 1997. str. 280. ISBN 80-200-0625-7

vzory individuality.⁴ Připouštějí jistou míru nesoudržnosti různých výkonů a nemusí být vázaný na určité postavení. Můžeme to chápat tak, že jeden učitel matematiky bude klást důraz na něco jiného, než jiný učitel matematiky.

1.2 Výchova a vzdělání

Výchova

Na výchovu nahlíží různí autoři jinak. Představme si nyní některé poznatky o výchově od různých myslitelů. Výchova dle W. Adorna je vytváření správného vědomí.⁵

Brezinka uvádí toto: Výchovou jsou označována úmyslná opatření, cílevědomá jednání, v rámci kterých dospělí zkouší zasahovat do procesu dětského bytí, aby podporovali učební postupy nebo je přiváděli v činnosti, které v dítěti vedou k dispozicím a způsobům chování, které jsou dospělými pokládány za žádoucí.⁶

Hans von Hentig, zakladatel viktimologie, vidí ve výchově úlohu připravit další generaci na život takový, jaký je, aniž by se životu podrobovala.⁷

Německý psycholog Eduard Spranger uvádí o výchově toto: Výchova je vůle oddané lásky k duši druhého – rozvíjet její úplnou hodnotovou citlivost a schopnost ztvárnění zevnitř.⁸

I mezi českými autory panuje pluralita definic výchovy. Otakar Kádner podává tuto definici výchovy: Výchova je vývoj a proměna tělesných a duševních schopností lidského individua pro plnění jeho společenských úkolů.⁹

Trojice autorů O. Chlup, J. Kubálek a J. Uher uvádí tuto definici: Výchova je přeměna nebo vývoj chovancových tělesných nebo duševních vlastností a to víceméně hluboký a úplný, úmyslný, promyšlený, účelný a všestranný pro jeho úkoly společenské.¹⁰

Kardinál František Tomášek považuje výchovu člověka za druhé zrození a považuje ji za nejdůležitější a nejodpovědnější záležitost.¹¹

---

⁴ Srov. MAŘÍKOVÁ, Hana, VODÁKOVÁ, Alena a PETROUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. str. 944. ISBN 80-7184-311-3

⁵ Srov. GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika I.* 1. vyd. Olomouc: Hanex, 1996? dotisk 1999. str. 56. ISBN 80-85783-20-7

⁶ Tamtéž str. 56

⁷ Srov. Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž str. 57

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Srov. GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika I.* 1. vyd. Olomouc: Hanex, 1996? dotisk 1999. str. 57. ISBN 80-85783-20-7

Jiří Pelikán v Pedagogické encyklopedii uvádí tuto definici výchovy: Výchovu lze ... vymezit jako proces záměrného a cílevědomého působení na vychovávaného, a to zejména cestou vytváření a ovlivňování podmínek pro rozvoj dětí a mladých lidí, pro jejich vlastní bytí se sebou samými, s druhými lidmi, se společenstvím, s přírodou.¹²

Obdobné zaměření jako výchova má také vědní disciplína sociální pedagogika. Sociální pedagogika se zaměřuje nejen na problémy patologického charakteru, marginálních skupin, části populace ohrožených ve svém rozvoji a potencionálně deviantně jednajících, ale především na celou populaci ve smyslu vytváření souladu mezi potřebami jedince a společnosti, na utváření optimálního způsobu života v dané společnosti.¹³

Sociální pedagogika vidí výchovu jako regulaci, záměrné a cílené vstupování do celoživotního procesu zespolečňování jedince, probíhajícího v jistém konkrétním kulturně společenském systému.¹⁴

V této práci budeme výchovu vnímat stejně jako Jiří Pelikán v Pedagogické encyklopedii. Výchova bude zde vnímána jako proces záměrného a cílevědomého působení na vychovávaného, a to především ve školním a mimoškolním prostředí, která se taktéž zaměřují na výchovu, zejména školní družiny a kluby, střediska volného času, základní umělecké školy nebo střediska výchovné péče a zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Vzdělání

Podobně jako výchova i pojem vzdělání je různými autory vnímán jinak.

Vzdělání je soubor znalostí z jednotlivých vědeckých oborů; jde o určité osvojené dovednosti a návyky a také o vytvoření určité úrovně myšlení, jazykového vyjadřování, o rozvoj svobodné emocionální i charakterové stránky osobnosti. Vzdělání je proces i určitý výsledek vzdělávacích procesů.¹⁵

---

¹² PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Portál. 2009. str. 19. ISBN 978-80-7367546-2

¹³ KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra et al. *Člověk – prostředí – výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. str. 12, ISBN 80-7315-004-2

¹⁴ Tamtéž. str. 41.

¹⁵ SVOBODOVÁ, Jarmila a ŠMAHELOVÁ Bohumíra. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. 1. vyd. Brno: MSD s.r.o, 2007. str. 20-21 ISBN 978-80-86633-81-7

Vzdělání můžeme rovněž vysvětlovat jako výsledek nebo konečný efekt procesu získávání vědomostí, intelektových schopností a praktických dovedností, rozvoje rozumové stránky osobnosti, jejího myšlení a paměti.¹⁶

F. Drtina a O. Kádner vidí vzdělání jako výsledek harmonického procesu – výchovy.¹⁷

Vzdělání může být také považováno za výsledek všech procesů a činností zaměřených k utváření člověka (etapový či finální stav) spojený s jeho přiměřenou aktivitou, participací.¹⁸ V této práci se budeme řídit podle poslední uvedené definice.

1.2.1 Činitelé výchovy: Vychovatel, pedagog¹⁹

Mužů je v procesu výchovy a vzdělání podstatně méně než žen. O této skutečnosti se zmiňuji v pozdější kapitole této bakalářské práce. Nyní bych se rád zaměřil na problém, jaký člověk by měl být vychovatelem či/a pedagogem.

Vychovatelem v této práci míníme člověka řídícího a odpovídajícího za výchovu a vzdělání. Míníme tím vychovatele odborně školeného profesionála, nikoliv vychovatele neškoleného rodiče. Může to být vedoucí tábora, kroužku, či oddílu, družinář, vychovatel v domově mládeže, trenér, lektor, instruktor apod.²⁰

Pedagog by měl být osobou, která se odborně zabývá pedagogikou a profesionálně se věnuje výchově a vzdělávání žáků v různých typech škol. Má pro to příslušnou kvalifikaci,²¹ kterou získává studiem a ukončením středních škol především pedagogických lyceí a vysokých škol pedagogického zaměření.

Kvalifikaci chápeme jako požadavek na získání způsobilosti pro určité povolání, pro určitý druh činností v předepsané kvalitě, složitosti a přesnosti. Kvalifikace má svůj vznik v procesu uspořádaného a jistým směrem zaměřeného učení, výchovy a vzdělávání.²²

Wolfgang Brezinka se ve svém díle *Filozofické základy výchovy* zaměřuje mimo jiné na to, jaká by měla být profesní morálka učitelů. I přesto, že se jedná spíše o práci

---

¹⁶ GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika I*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 1996? dotisk 1999. str. 66. ISBN 80-85783-20-7

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž. Str. 67.

¹⁹ Myšleno muži i ženy

²⁰ SVOBODOVÁ, Jarmila a ŠMAHELOVÁ Bohumíra. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. 1. vyd. Brno: MSD s.r.o, 2007. str. 84. ISBN 978-80-86633-81-7

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž. Str. 85.

pedagoga ve školním prostředí, mnohé z těchto poznatků lze uplatnit v různé míře i na mimoškolní pedagogiku. Práce pedagoga spočívá v co nejlepším naplnění výchovného pověření školy.²³ Součástí učitelské profese by měla být morální stránka tohoto povolání. Brezinka tím míní osobní odpovědnost za své jednání na pracovišti a za jeho následky.²⁴ Z toho plyne povinnost jednat tak, jak to je dobré pro žáky a pro stát, a vyhnout se všemu, co jim škodí.²⁵ Zdá se to samozřejmé, ale skutečnost je bohužel jiná. Ve většině zemí světa učitelé zatím velmi málo udělali, aby si pomoci svých autonomních organizací vytvořili profesní morální kodex zavazující všechny učitelé.²⁶ Důvodů, proč by učitelé měli mít stanovenou profesní morálku, je vícero. Představme si ty nejdůležitější.

1) Učitelé mají při plnění úkolů svého povolání značnou svobodu volby.²⁷

Z možnosti svobody volby vyplývá také odpovědnost co nejlépe zvolit. Proto každý pedagog potřebuje morální směrnice, které mu pomáhají se rozhodnout pro to, co je zde a nyní tím nejlepším.²⁸

2) Učitelé jsou pro své žáky vzorem.²⁹

Je potřeba si uvědomit, že učitelé nejsou pro žáky vzory jen ve vyučovací hodině, ale i mimo vyučovací hodinu. Učitel by měl mít na vědomí, že může působit na žáky jednak záměrným způsobem chování jak i chováním spontánním. Měl by tedy být pro žáky příkladem dobrým a nikoliv špatným.

3) Učitelé sami jsou nejdůležitějším prostředkem, který je k dispozici pro plnění úkolů jejich povolání.³⁰

Pro plnění svých úkolů učitelé potřebují získat důvěru a úctu žáků. Je potřeba, aby nebyli úctyhodní a důvěryhodní jen v místě vykonávání své profese, ale i ve všedním životě. Těžko si získá důvěru a úctu žáků učitel, který „káže vodu a pije víno“, to znamená, že něco jiného učí a něčím jiným žije. Morální výchova se může podařit jen tehdy, když je vychovatel morálně hodnověrný, tj. když jeho chování je v souladu s jeho slovy.

4) Odbornou práci učitelů lze zvnějšku jen obtížně kontrolovat. Proto je společnost odkázaná na to, že nutnou kontrolu vykonávají hlavně učitelé sami.³¹

---

²³ Srov. BREZINKA, Wolfgang. *Filozofické základy výchovy*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. str. 155. ISBN 80-7113-169-5.

²⁴ Srov. Tamtéž. Str. 156.

²⁵ Srov. Tamtéž.

²⁶ Srov. Tamtéž. Str. 157.

²⁷ Tamtéž. Str. 158.

²⁸ Srov. Tamtéž. Str. 159.

²⁹ Srov. Tamtéž.

³⁰ BREZINKA, Wolfgang. *Filozofické základy výchovy*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. str. 159. ISBN 80-7113-169-5.

V ostatních profesích panuje soutěž na svobodném trhu. Můžeme tedy říct, že existuje konkurence a tedy kvalita práce zaměstnanců i zaměstnavatelů má šanci na reálné zlepšení. V prostředí škol je však situace o poznání horší. Školy mají monopol a učitelé jsou v podstatě bez konkurence. Chybí smyšlení a chuť být profesionálně lepším k čemu v jiných profesích dopomáhá svobodný trh. Tento problém by mohl vyřešit profesní kodex učitelů.

- 5) Na učitele se dnes kladou nejen oprávněné požadavky, nýbrž i mnoho přehnaných a nerealistických nároků. K ochraně učitelů je nutné, abychom tyto nároky jasně rozlišili. K tomu potřebujeme jako měřítko dobře promyšlenou profesní morálku.³²

Mnozí rodiče plní povinnost výchovy nedostatečně a rádi by předali tuto povinnost odborníkům. Protože jsou učitelé placeni jako odborníci na výchovu a sami chtějí být za ně považováni, ukládá se jim mnoho výchovných úkolů, které lze sotva splnit pomocí školských prostředků.³³

Do profesní morálky by měly patřit jak obecné normy profesní morálky, tak i normy, které popisují, jak by měl učitel či vychovatel přistupovat k žákům.

Mezi obecné normy zařazujeme tyto: Učitelé musí znát povinnosti svého povolání; učitelé se musejí věnovat svému povolání s plným nasazením a učitelé mají dbát na osvojení a udržení dobré úrovně profesní zdatnosti. K tomu je potřebné, aby se pravidelně vzdělávali³⁴.

Poslední bod můžeme doplnit o tyto podnormy: Učitelé si mají osvojit a udržet alespoň ty vědomosti a dovednosti, které mají zprostředkovat svým žákům; mají se snažit zlepšovat své metody a přitom brát ohled na dobře zdůvodněné vědecké poznatky; usilovat o získání a zdokonalování těch charakterových vlastností, které jsou nutné pro dobré plnění jejich profesních úkolů³⁵.

Mezi tyto vlastnosti patří: přízeň vůči žákům, sebekázeň, trpělivost, duševní bdělost (intelektuální pohyblivost a svěžest) a schopnost vcítění.³⁶

Do norem pro vztah k žákům patří: Učitelé mají dbát o dobro každého ze svých žáků. Můžeme ji také doplnit touto normou „Neškodit žádnému z žáků.“³⁷

---

³¹ Tamtéž. Str. 160.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž. Str. 160-161

³⁴ Srov. BREZINKA, Wolfgang. *Filozofické základy výchovy*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. str. 162-3. ISBN 80-7113-169-5.

³⁵ Srov. Tamtéž. Str. 163-164.

³⁶ Srov. Tamtéž. Str. 164-165

³⁷ Srov. Tamtéž. Str. 165-166

Tuto jednu normu můžeme rozšířit o další podnormy: Učitelé mají dbát o tělesné dobro žáků a chránit je před nebezpečnými ohrožujícími jejich zdraví; kladení hlavního důrazu své profesní práce na péči o duševní zdatnost svých žáků; mají přispívat k tomu, aby jejich žáci získali morální zdatnost a také se chovat tak, aby svým žákům morálně neškodili; měli by přihlížet také k duchovnímu dobru svých žáků a dbát na náboženství a světový názor žáků a jejich rodičů a mají je pokud možno šetřit.³⁸

Na Brezinkovy myšlenky a úvahy navázali a doplnili je i někteří čeští autoři. Tito autoři se snažili přiblížit k české výchovné situaci a českým podmínkám a prostředí. Doplnili je tak o další neméně důležité poznatky. Správný učitel by měl mít zájem učit se způsobům kolegiálního systému práce. Podle doktorky filosofie Jarmily Svobodové a doktorky pedagogiky Bohumíry Šmahelové se u pedagogů předpokládá pozitivní vztah k dětem a mládeži, znalost věkových zvláštností, smysl pro humor, láska k dětem a velkorysost.³⁹

Učitel by měl dbát na své zdraví a vědět jakým způsobem se dá zdraví ovlivnit a jak organismus ve zdraví podporovat a udržet.⁴⁰

Měl by mít také kulturní, politický, vědecký a filosofický rozhled.⁴¹ Ve většině pojednání o nárocích na osobnost pedagoga se na předních místech uvádějí pedagogický optimismus, pedagogický takt a pedagogický klid.⁴²

Učitel je především vychovatelem člověka v celé jeho složitosti. Má učit poznávat, jednat, žít spolu s ostatními a být. Jeho působení se zvláště očekává v oblasti hodnot, aktivit a tvořivosti.⁴³ Pedagog při výkonu své práce není nikdy jen pedagogem, neboť jeho učitelská role je dotvářena ostatními sociálními rolami v jeho životě – otec, manžel, syn, trenér oddílu, kamarád, závodník, cyklista, podnikatel, rybář atd.⁴⁴

---

³⁸ Srov. Tamtéž. Str. 167-174

³⁹ Srov. SVOBODOVÁ, Jarmila a ŠMAHELOVÁ, Bohumíra. Kapitoly z obecné pedagogiky. 1. vyd. Brno: MSD s.r.o, 2007. str. 87. ISBN 978-80-86633-81-7

⁴⁰ Srov. SVOBODOVÁ, Jarmila a ŠMAHELOVÁ, Bohumíra. Kapitoly z obecné pedagogiky. 1. vyd. Brno: MSD s.r.o, 2007. str. 88. ISBN 978-80-86633-81-7

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž. Str. 90

⁴³ Srov. Tamtéž. Str. 89

⁴⁴ Tamtéž. Str. 90

1.3 Školní a mimoškolní prostředí

Školní prostředí

Školní prostředí považujeme za prostředí, kde se uskutečňuje školní výuka dětí a mládeže. V této práci tím myslíme především místa předškolního vzdělávání odpovídající 3-6 (7) roku dítěte, základní vzdělávání odpovídající 6 (7) až 15 (16) roku dítěte, střední vzdělávání obvykle od 15 roku mladého člověka do 18 až 19 let života jedince a nakonec vyšší odborné, kde mohou nastoupit absolventi některých typů středních škol.

V mateřských školách se muži v podstatě nevyskytují, ale i o nich se v souvislosti se statistickými údaji v této práci zmíníme. Mezi školní prostředí budeme také zařazovat i vyšší odborné školy.

Jako mimoškolní prostředí považujeme obecně každé prostředí, kde se realizuje pedagogika volného času.

Pedagogika volného času

I pojem „Pedagogika volného času“ je různými autory vnímán jinak. Pojďme si představit různé představy rozdílných autorů.

Pedagogika volného času je pedagogická disciplína zabývající se výchovnými a vzdělávacími prostředky, které napomáhají autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých.⁴⁵

Pedagogika volného času se uskutečňuje především v těchto institucích: školní družiny, školní kluby, stanice zájmových činností, domy dětí a mládeže, jazykové školy, základní umělecké školy, různé skautské či junácké oddíly, ale i různé církvemi vedené instituce, kupříkladu diecézní střediska mládeže.

Mimoškolní prostředí

Do mimoškolního prostředí patří také dětské domovy, domovy mládeže a jiné ústavní zařízení pro děti a mládež, v této práci se jimi budeme také zabývat a to především ohledně počtu mužů tam pracujících.

Do mimoškolního prostředí zajisté patří i rodiny vlastní, pěstounské či adoptivní, ale těm se v této práci nebudeme věnovat.

---

⁴⁵ Srov. PRŮCHA, Jan a WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2003. str. 161. ISBN 80-7178-772-8

2. Statistický pohled na muže pracující ve školství a jiných zařízeních pro výchovu dětí a mládeže⁴⁶

Tato kapitola se bude zabývat počty mužů pracujících ve školním či mimoškolním prostředí, tj. pracujících v zařízeních, kde se realizuje výchova a vzdělávání. V první podkapitole se budeme zabývat počtem mužů podle krajů, kteří pracují v předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, v tomto případě v síti vysokých odborných škol. V druhé podkapitole se budeme věnovat pedagogickým pracovníkům pro výkon ústavní a ochranné výchovy. V třetí kapitole podrobně rozebereme pracovníky muže střediska výchovné péče, kteří zde vykonávají pedagogickou činnost. V poslední podkapitole se budeme věnovat ostatním školským zařízením, jako jsou školní družiny a kluby, základní umělecké školy a střediska volného času. Zaměstnance základních uměleckých škol a středisek volného času se podíváme jak na interní tak na externí.

2.1 Ve školním prostředí

Za školní prostředí v této práci považujeme prostředí, kde probíhá edukační činnost, na úrovni předškolního, základního, středního vzdělávání a prostředí vysokých odborných škol.

Pro předškolní vzdělávání se zabýváme počtem mužů v mateřských školách, v přípravných třídách základních škol a v přípravném stupni základních speciálních škol. Pro základní vzdělávání sledujeme počty mužů na prvním a druhém stupni základních škol.

Pro střední vzdělávání sledujeme počty mužů na nižším stupni gymnázií, pak celkový počet mužů na středních školách, bez rozlišení zda se jedná školu s oborovým studiem či o všeobecná gymnázia, střediska praktického vyučování a konzervatoře.

Na konci této kapitoly se podíváme na počty mužů na vysokých odborných školách.

---

⁴⁶ Zpracováno na základě Statistické ročenky školství za rok 2012/2013 dostupné na <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

2.1.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání se realizuje v předškolním zařízení. V České republice jsou to mateřské školy, speciální mateřské školy, přípravný stupeň pomocné školy, přípravný ročník speciálních škol a zvláštních škol a přípravných škol. V naší práci se zmíníme o poměru a počtu mužů v mateřských školách, přípravných třídách základních škol a přípravném stupni základních speciálních škol.⁴⁷ Předškolní vzdělávání se realizuje v předškolním věku dítěte což je od dovršení 3 roku dítěte po vstup do školy.⁴⁸

V předškolním vzdělávání je mužů velmi málo. Dle údajů ze statistické ročenky školství za rok 2012/2013 můžeme vyčíslit tyto údaje. Poměr žen a mužů je 99,6% k 0,40% ve prospěch žen.⁴⁹ Nejméně mužů pracujících v předškolním vzdělávání je v Libereckém kraji, na Vysočině a v Jihočeském kraji a to pouze 3 zaměstnanci. Nejvíce mužů nalezneme v Moravskoslezském kraji - 18 a v Hlavním městě Praha - 23.⁵⁰

V přípravných třídách základních škol jsou muži pouze v několika v krajích. Jedná se především a tyto kraje: Hlavní město Praha, Karlovarský kraj, Kraj Vysočina a Moravskoslezský kraj, kde pracuje 1 zaměstnanec v každém z těchto krajů. Poměr mužů k celku je pouze 1,53%⁵¹

V přípravných stupních základních speciálních škol se muži pedagogové nevyskytují.⁵²

2.1.2 Základní vzdělávání⁵³

Základní vzdělávání se realizuje především v základních školách, ale i v speciálních školách, ale o těch se v této práci nebudeme zmiňovat z důvodu nedostatku dostupných dat. V České republice označujeme všeobecnou vzdělávací školu, v níž mládež zahajuje povinnou školní docházku (ve věku 6 let). Má v současnosti devět ročníků, které jsou rozděleny na první stupeň (1. - 5. ročník) a druhý stupeň (6. - 9. ročník). Na prvním stupni

---

⁴⁷ Srov. PRŮCHA, Jan a WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2003. str. 186. ISBN 80-7178-772-8

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka B1.8.1 + viz Příloha 1

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka B2.2 + viz Příloha 2

⁵² Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka B3.3

⁵³ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka C1.11 + viz Příloha 3. Data jsou včetně škol při zdravotnických zařízeních

vyučuje všem nebo většině předmětů jeden učitel, na druhém stupni vyučují různé předměty různí učitelé s příslušnou aprobačí.⁵⁴

V základním vzdělávání je mužů v porovnání s předškolním vzděláváním více. Dle údajů statistické ročenky školství poměr žen k mužům je 95% k 5% (26853 k 1522) pro 1. stupeň, 74% k 26% (21728 k 7566) pro 2. stupeň. Celkem je mužů 15,76% z celkového počtu zaměstnanců.

Pro 1. stupeň základních škol platí, že nejvíce mužů pracuje v Jihomoravském kraji. Z celkového počtu 1522 je to 13% (200), nejméně však Karlovarském kraji 2% (28).

Pro 2. stupeň základních škol platí, že nejvíce mužů pracuje v Moravskoslezském kraji 12% (879), kdežto nejméně opět Karlovarském kraji pouze 3% (235).

2.1.3 Střední vzdělávání

Střední vzdělávání poskytuje soustava škol, které následují po ukončení vzdělání základního. V České republice ji tvoří gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště, střední integrované školy, ale i střední soukromé školy či konzervatoře. V této práci se podíváme na počet mužů na nižších stupních gymnázií (což odpovídá 12. -15. věku dítěte), celkem všech středních školách, bez rozdílů zda se jedná o gymnázia nebo oborové školy a konzervatoře.

Na nižším stupni gymnázií pracuje 30% mužů. Z toho nejvíce mužů je v Hlavním městě Praha - 21% (242), nejméně na Vysočině - pouze 3% (37) a Karlovarském kraji - 3% (31).⁵⁵

Celkem ve všech středních školách pracuje 40% mužů. Nejvíce v Hlavním městě Praha - 13% (2128), nejméně v Karlovarském kraji - pouze 3% (434).⁵⁶

V střediscích praktického vyučování pracuje z celkového počtu 92 pracovníků 35 mužů, což je 38%. Nejvíce jich je v Hlavním městě Praha - 22. Ovšem vůbec se nevyskytují v těchto krajích: Plzeňský, Ústecký, Liberecký, Královehradecký, Pardubický, Jihomoravský, Olomoucký⁵⁷.

Na 8letých konzervatořích se učitelé muži vyskytují pouze v Hlavním městě Praha, Moravskoslezském kraji a Jihomoravském kraji. Na konzervatořích z celkového počtu

---

⁵⁴ Srov. PRŮCHA, Jan a WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2003. str. 307. ISBN 80-7178-772-8

⁵⁵ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka D1.1.17.1 + viz Příloha 4.

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka D1.5.3.1 + viz Příloha 5. Týká se jen učitelů odborného výcviku, nerozhoduje přitom, jaké je nejvyšší vzdělání učitelů.

1127 pracuje 50% mužů. Nejvíce opět v Hlavním městě Praha - 53% (302); kdežto nejméně ve Středočeském, Karlovarském, Libereckém, Královehradeckém kraji a na Vysočině, kde konzervatoře neexistují.⁵⁸

2.1.4 Vyšší odborné školy⁵⁹

Vyšší odborné školy poskytují první stupeň terciárního neuniverzitního vzdělávání. Ke studiu na těchto školách se přijímají uchazeči, kteří ukončili střední vzdělávání nebo úplné střední odborné vzdělání. Neposkytují vysokoškolské vzdělání ukončené diplomem.

Na vyšších odborných školách z celkového počtu učitelů je 37,04% mužů. Nejvíce v Hlavním městě Praha - 28,74% a nejméně v Karlovarském kraji - 1,40%.

2.2 Zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy⁶⁰

Když rodina z některých důvodů v péči o dítě naprosto selhává a není možné či vhodné zvolit osvojení nebo pěstounskou péči, je potřeba zajistit dítěti jiné výchovné prostředí. Nejčastěji jsou to zařízení ústavní a ochranné péče. Jsou to dětské domovy a dětské vesničky SOS.

Pracují zde různí zaměstnanci. V této práci se budeme zabývat speciálními pedagogy, vychovateli a asistenty pedagogů.

Počet speciálních pedagogů v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy se odhaduje na 253 lidí. Z toho 43% jsou muži. Nejvíce speciálních pedagogů pracuje v Moravskoslezském kraji - 15% (19), nejméně v Karlovarském a Zlínském kraji, kde pracují pouze 2% (2) mužů.

Další skupinou pracujících v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy jsou vychovatelé. Vychovatelů je 2632 a z toho 892 jsou muži. Nejvíce je v Ústeckém kraji 17% (163), nejméně v Karlovarském 2% (19).

Druhou nejpočetnější skupinou pracujících v těchto zařízeních jsou asistenti pedagogů. Asistentu pedagogů je 1011 a z toho 454 mužů. Nejvíce je jich v Ústeckém kraji 20% (96), naproti tomu v Karlovarském kraji nepracuje nikdo.

---

⁵⁸ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka DK8 + viz Příloha 6

⁵⁹ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka E3.1 + viz Příloha 7

⁶⁰ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka H1.6.1 + viz Příloha 8

2.3 Střediska výchovné péče⁶¹

Střediska výchovné péče pro děti a mládež jsou školská výchovná zařízení poskytující všestrannou preventivně výchovnou péči dětem a mládeži s negativními jevy chování, pokud nejsou důvody pro výkon ústavní výchovy nebo ochranně výchovy ve speciálních výchovných zařízeních. V této kapitole se budeme zabývat těmito zaměstnanci: speciálními pedagogy, vychovateli, asistenty pedagogů a psychology. Pracují zde i sociální pracovníci, ale těmi se v této práci zabývat nebudeme.

Nejpočetnější skupinou zaměstnanců středisek výchovné péče jsou speciální pedagogové. Pracuje zde 114 lidí a z toho je 36 mužů. V Královéhradeckém kraji je 28% (10). Naproti tomu v Karlovarském a Pardubickém kraji se muži coby speciální pedagogové nevyskytují.

Druhou nejpočetnější skupinou v těchto střediscích jsou vychovatelé. Je jich zde 66 a z toho 31 mužů. Nejvíce mužů pracuje v Jihomoravském kraji - (19%). V Karlovarském kraji a v Kraji Vysočina vychovatelé muže nenajdeme.

Předposlední skupinou pedagogických pracovníků zastoupenou v střediscích výchovné péče, jsou asistenti pedagoga. Pracuje jich zde 41 z toho 18 mužů. Nejvíce asistentů pedagoga je Středočeském a Královéhradeckém kraji. Po tři na každý kraj, což je 17% z celkového počtu. Žádné nenajdeme v Hlavním městě Praha, Karlovarském, Pardubickém a Zlínském kraji.

Nejméně početnou mužskou skupinou v střediscích výchovné péče, jsou psychologové. Pracuje zde pouze 14 mužů z celkového počtu 53 zaměstnanců. Nejvíce bychom našli v Hlavním městě Praha - 29% (4). Žádní zaměstnanci v této sféře nejsou: ve Středočeském kraji, Jihočeském kraji, Karlovarském kraji, Královéhradeckém a Zlínském kraji.

2.4 Ostatní školy a školská zařízení

Mezi ostatní školy a školská zařízení zařazujeme školní družiny a školní kluby, základní umělecké školy a střediska volného času.

---

⁶¹ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka I3.4 + viz Příloha 9

2.4.1 Školní družiny⁶²

Školní družina je školské zařízení pro výchovu mimo vyučování pro žáky 1. stupně základní školy, zvláštních, speciálních a pomocných škol.

V této práci se budeme zabývat muži pracující v družinách coby vychovateli interními i externími, tak jinými pedagogickými pracovníky taktéž interními či externími.

Ve školních družinách pracuje 10847 interních vychovatelů a pouze 2% z toho jsou muži. Největší počet je v Hlavním městě Praha a to 16% (40), nejméně však v Plzeňském kraji pouze 1% (3).

Externích vychovatelů v družině pracuje 202 z toho 20 mužů. Nejvíce je v těchto krajích: Karlovarský, Jihomoravský, Zlínský, Moravskoslezský a v Kraji Vysočina po 15% z celkového počtu, což jsou 3 muži na kraj. Žádní muži coby externí vychovatelé nejsou v Hlavním městě Praha, Jihočeském, Plzeňském, Libereckém a Olomouckém kraji.

Ostatních interních pedagogických pracovníků v českých družinách je 523 a z toho nejvíce mužů je v Hlavním městě Praha 39% (27) a žádní v Karlovarském a Ústeckém kraji.

Ostatních externích pracovníků je celkem 304 a z toho 67 mužů. Nejvíce připadá na Hlavní město Praha 15% (10) a žádní v Karlovarském a Ústeckém kraji.

2.4.2 -Školní kluby⁶³

Školní klub je školské zařízení pro výchovu mimo vyučování a pro zájmovou činnost mládeže. Je určeno žákům 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií.

Ve školních klubech je situace analogická jako ve školních družinách. Můžeme se zde setkat s vychovateli interními i externími a dalším pedagogickým personálem taktéž interním či externím.

Z celkového počtu interních vychovatelů 1109 je mužů 171. Nejvíce je zaměstnaných ve Středočeském kraji a to 31, nejméně však v kraji Karlovarském.

Externích vychovatelů mužů je celkem 117. Nejvíce je zaměstnaných opět ve Středočeském a nejméně v těchto krajích: Karlovarském, Libereckém a Pardubickém, kde nepracuje žádný muž.

Ostatních interních pedagogických pracovníků v českých školních klubech je 671 a z toho nejvíce mužů je v Zlínském kraji - 23 a žádní v Karlovarském kraji.

---

⁶² Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka K1.4.1 + viz Příloha 10

⁶³ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka K1.4.1 + viz Příloha 11

Ostatních externích pedagogických pracovníků v českých školních klubech je 1002 a z toho je 284 mužů. Nejvíce je ve Zlínském kraji - 72 a žádní v Libereckém.

2.4.3 Základní umělecké školy⁶⁴

Základní umělecké školy jsou školská zařízení, která poskytují základy vzdělání v hudebních, tanečních, výtvarných a literárně-dramatických oborech a připravují děti a mládež pro studium v konzervatořích a na středních školách uměleckého zaměření. Organizují studium převážně pro žáky základních a středních škol.

Zaměstnance základních uměleckých škol můžeme rozdělit na učitele interní a učitelé externí.

Z celkového počtu interních učitelů 10742 bylo 4140 mužů. Nejvíce mužů učitelů internistů se vyskytuje v základních uměleckých školách v Jihomoravském kraji - 13% (534), naproti tomu nejméně s počtem 3% (132) v Libereckém kraji.

Učitelů externistů je v základních uměleckých školách pouze 997, z toho mužů 425. Nejvíce mužů je v Moravskoslezském kraji 12% (52) a Středočeském kraji 12% (49), kdežto nejméně v Plzeňském a to pouze 2% (7).

2.4.4 Střediska volného času⁶⁵

Střediska pro volný čas dětí a mládeže jsou mimoškolní zařízení, která jsou využívána pro výchovu mimo vyučování a pro zájmové vzdělávání ve volném čase. Ke střediskům pro volný čas dětí a mládeže patří domy a stanice dětí a mládeže se zaměřením na techniku, ekologii, historii, turistiku, výtvarné umění a jiné.

Ve střediscích volného času můžeme pedagogické pracovníky rozdělit do dvou skupin na interní a externí. Interních pracovníků je 2003 a z toho 519 mužů. Nejvíce mužů je v Jihomoravském kraji 16% (84). Nejméně mužů je v Karlovarském kraji a to 2% (13). Externích pracovníků je 12560 a z toho 4886 mužů. Nejvíce mužů je v Jihomoravském kraji 12% (573). Nejméně jsou muži zastoupení v Plzeňském kraji a to 4% (211).

---

⁶⁴ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka K2.8 + viz Příloha 12

⁶⁵ Na základě údajů ze Statistické ročenky školství 2012/2013 tabulka K4.4.1 + viz Příloha 13

3. Muži - co přinášejí a proč jsou potřební ve školství

Tato kapitola je rozdělena do tří částí. V první podkapitole je popsáno, jak postupně docházelo k feminizaci ve školství v českých zemích. Druhá podkapitola hodnotí potřebu podílení se mužů na výchově a vzdělávání a popisuje negativní důsledky absence muže ve výchově. V poslední podkapitole se zabýváme otázkou motivace mužů k práci ve výchovně vzdělávacích systémech.

3.1 Feminizace školství - historie

Pod pojmem feminizace školství rozumíme početní převahu žen zaměstnaných ve školství. O tom, že mužů je podstatně méně, svědčí i data získaná ze Statistické ročenky školství.

Od druhé poloviny 19. století dochází k absolutnímu i relativnímu přírůstku učitelek.⁶⁶ V roce 1872 bylo v Čechách 12 učitelských ústavů, z nichž dva byly pro učitelky. V roce 1890 díky spolku Minerva se ženám otevřel přístup na univerzity. O sedm let později je ženám povoleno studium na filosofických fakultách rakouských vysokých škol. Rok 1910 se obecně považuje za počátek feminizace školství u nás. Na 1000 ekonomicky aktivních osob, bylo v oboru 394 žen. V roce 1953 byl počet žen působících na základních školách 55%.⁶⁷ O 9 let později to už bylo 68%. V roce 1983 počet žen stoupl na 81%.⁶⁸ Na počátku 90 let to bylo již 82%.⁶⁹

3.2 Potřeba muže ve výchově a vzdělání

Od počátků lidstva chlapec potřeboval otce a další muže, aby našel identitu dospělého muže. Po statisíce let se naši předkové muži vždy zodpovědně věnovali péči o chlapce, které pomocí tradičních procedur učili všemu, co potřebovali znát, a tak jim pomáhali vstoupit mezi dospělé muže. Na této výchově a vzdělání se podílela celá

---

⁶⁶ Srov. HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav. Sociologie výchovy a školy. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. str. 159. ISBN 80-7178-635-7

⁶⁷ Srov. VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, Lenka. Pedagogický sbor In Gender ve škole: Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitelé. Sestavila: SMETÁČKOVÁ, Irena. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2006. str. 20 ISBN 80-903331-5-X

⁶⁸ Srov. LÁNSKÁ, Jaroslava. Feminizace na základních školách. KOMENSKÝ č. 7 1989/90, s. 431-434.

⁶⁹ Srov. GOBYOVÁ, Jitka. (1994). Feminizace školství. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994. str. 7. ISBN 80-211-0205-5

komunita.⁷⁰ Můžeme tedy směle říct, že pro chlapce nebyl problém ztotožnit se s rolí muže ve společnosti. Po 95 % času existence lidského rodu byli chlapeci vítání a přijímání do svazku vztahů, kde po celý svůj život mohli čerpat vzájemnou pomoc a podporu. Toto bylo zárukou, že se z mladých mužů stanou užitečnými členy obce.⁷¹ Nebylo to prospěšné pouze pro chlapcovu nejbližší rodinu, ale i pro celou komunitu. Nejpodstatnějším úkolem komunity bylo tedy vychovat zdárného muže a zdárnou ženu.

Problém dnešní doby

Dnešní doba je již jiná. Žijeme v rodinách, kde chlapec s mužskými vzory přijde do styku jen minimálně. Jeho vzorem muže je často jen otec, popřípadě dědeček. Otcové po práci jsou často fyzicky a psychicky vyčerpaní a po návratu domů nemají již většinou dostatek energie, aby se svým dětem mohli náležitě věnovat. Dnešní rodiny navíc trpí i vysokou rozvodovostí. Statistický je ověřeno, že míra rozvodovosti v České republice se za posledních 10 let pochybuje od 25 000 do 35 000 případů ročně⁷². Otcové nemusejí chybět jen fyzický. Dalším problémem je, že v rodinách otcův vliv chybí nebo se téměř neprojevuje. V naší průmyslové společnosti je pro chlapce obtížné nalézt ve svém otci svůj identifikační vzor.⁷³ Chybějící otec, či alespoň jeho nedostatek ve výchově se dotkne především matky. Dítě zneužívá maminčiny laskavosti, ochoty a úslužnosti natolik, že ji tím úplně vyčerpá.⁷⁴ Když matka nemá kontakt s mužskou mentalitou a nemůže s ní svůj způsob výchovy konfrontovat, má sklon vychovávat děti tak, jak je pro ni přirozené. Tento přístup však může při výchově napáchat velké škody.⁷⁵ Z dítěte se pak může stát malý tyran. Dítě si nárokuje dostat vše, co si zamane. Může získat i neomezenou moc nad rodičem.⁷⁶ Mužský způsob výchovy je ze své podstaty s to takovému neblahému vývoji zabránit.⁷⁷ Dítě dostává lekci, kterou můžeme shrnout slovy: Na dobrém vztahu s tebou mi záleží, ale nejsem ochoten platit za něj jakoukoli cenu. Když budeš dělat scény, trucovat nebo si stavět hlavu, ničeho tím nedosáhneš. Dokážu to unést, a zařídím se po mém – moje

---

⁷⁰ Srov. BILDURPH, Steve. *Kniha o mužství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. str. 111-112. ISBN. 978-80-262-0012-3

⁷¹ Srov. Tamtéž str. 112

⁷² Srov. Rozvodovost. Poslední revize neznámá, [cit. 2013-12-05] <www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

⁷³ Srov. BADINTEROVÁ, Elisabeth. *XY: O mužské identitě*. 1. vyd. Praha; Litomyšl: Paseka, 2005. str. 90-91. ISBN. 80-7185-727-0

⁷⁴ POLI, Osvaldo: *Srdce táty*. 1. vyd. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. str. 129 ISBN 978-80-7195-408-8

⁷⁵ POLI, Osvaldo: *Srdce táty*. 1. vyd. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. str. 130 ISBN 978-80-7195-408-8

⁷⁶ Srov. Tamtéž. Str. 131

⁷⁷ Tamtéž. Str. 132

spokojenost nezávisí jen a jen na tobě, dokážu se těšit i z jiných věcí.⁷⁸ Pokud není otec přítomen, nemůže dojít k přenosu identifikace z matky na otce, syn pak zůstává uvězněn v identifikaci s matkou.⁷⁹ Synové, jimž se nedostalo vhodné otcovské péče, se často potýkají s následujícími problémy: v dospívání jsou zmatení ve vztahu s vlastní sexuální identitou a často mívají zženštilé chování, dělá jim problém dostatečně sami sebe ocenit, potlačují svojí agresivitu i potřebu sebe prosazování, ambice a zvědavost. Mohou se objevit i bloky v oblasti sexuality. Mohou se vyskytnout i problémy s učením, s přijímáním a přebíráním morálních hodnot a zodpovědnosti, s vývojem smyslu pro zodpovědnost a závazky vůči druhým. Chybí autorita a nerozvíjí se schopnost ji respektovat.⁸⁰ V horších případech se může objevit delikvence, závislost na drogách a alkoholu. Rozvod bolestně zasáhne i dítě. Hrozí i nebezpečí pro chlapce ze strany matky. Bylo prokázáno, že v určitých případech si matka může na nevědomé úrovni vyřizovat účty se svým bývalým manželem prostřednictvím jeho fyzického ztělesnění – totiž jeho syna.⁸¹

Jedinou další možností, kde chlapec může se setkat se vzory mužství, pokud pomineme vliv masmédií, počítačových her, filmů, kde je tento obraz hodně zkreslen a neodpovídá skutečnosti, jsou školy, školní zařízení a jiná zařízení pro výchovu ve volném čase. Mužská identita je především pro chlapce stěží uchopitelná. V Americe, ale i v dalších západních zemích je zmatená, mlhavá a nevypočitatelná a v moderní společnosti často působí politicky nekorektně.⁸² Právě v období základní školní docházky, mezi šestým a čtrnáctým rokem života chlapce je potřeba muže pro chlapce důležitá. V tomto věku jsou chlapci nejvíce hladoví po mužské podpoře a příkladu.⁸³

Steve Bildurph prováděl výzkum, kde se tázal, jaký by měl být správný muž pro práci s chlapci. Pokaždé mezi odpověďmi se objevovaly tyto dvě vlastnosti:

1. Směs laskavosti a přísnosti. Měl by to být někdo, kdo zaslouženě chválí a má je rád. Na druhou stranu není a nepotřebuje být jedním z chlapců. Jeho chování je lehce drsné a nekompromisní. Dotyčný muž však také musí mít smysl pro humor.⁸⁴

---

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ CORNEAU, Guy. Chybějící otec, chybný syn. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. str. 23 ISBN 978-80-262-0075-8

⁸⁰ Tamtéž str. 27

⁸¹ YABLONSKY, Lewis. Otcové & synové. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. str. 151 ISBN 80-7178-075-8

⁸² Srov. VAN GENNEP, Arnold. Přečtové rituály. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. str. 27 ISBN 80-7106-178-6

⁸³ BIDDULPH, Steve. Výchova kluků. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. str. 116 ISBN 80-7367-161-1

⁸⁴ Tamtéž.

2. Naprostá autorita. Muž by měl nejen velet takovým způsobem, aby nepřipustil žádnou výzvu pro libovolného mladíka posíleného testosteronem. Nepotřebuje nic dokazovat a necítí se být energií mladíků ohrožený.⁸⁵

Potřebou mužů ve školách a jiných školních a volnočasových zařízeních se zabývá mezi jinými i nezisková organizace Liga otevřených mužů. Jejím cílem je naučit muže vzít život do vlastních rukou. Řídí se 2 principy – aktivita a solidarita. Aktivita znamená, že muži mohou vyčkávat na to, co jim řeknou jiní, ale kvalitu života zvyšují pouze jejich individuální rozhodnutí a činy. Solidarita znamená, že muži umějí soutěžit, ale kvalitu života jim nezlepšuje rivalita, ale vzájemná podpora. Liga otevřených mužů vede v současnosti 4 programy. Jsou to: Muži mužům, Táto máš na to, Muži do škol, Mužské zdraví.

Martin Jára, psycholog, psychoterapeut a ředitel Ligy otevřených mužů (LOM) v rozhovoru s redaktorkou Lidových novin Lucií Bartošovou vidí důležitost muže v předškolním věku takto: „Pro děti je důležité, aby se už v předškolním věku kromě otce potkali s jinou mužskou figurou, mimo jiné to obohacuje jejich obraz muže.“⁸⁶

Dalším důvodem, proč jsou muži důležití ve školství je, že chlapci dosahují horší kvalifikace než dívky ve všech oblastech i v těch, kde jsou naměřeny nižší dovednosti.⁸⁷ Steve Biddulph, australský psycholog a rodinný terapeut k tomu dodává: Chlapci si vedou špatně – nejen ve srovnání s děvčaty, ale i ve srovnání se sebou samými, s tím co by mohli dokázat, kdyby se o to pokusili nebo kdyby jim někdo pomohl.⁸⁸ Domnívám se, že tuto kvalifikaci by šlo zlepšit posílením mužů v pedagogických sborech. Chlapci jsou rovněž vystavováni napomínání a trestům za kázeňské přestupky a ze strany vyučujících jsou opakovaně vystavováni negativním reakcím. Tím se u chlapců vytváří vzdor vůči školským institucím, jež se následně promítá do snížení aspirací ve formálním vzdělávacím systému. Pro některé chlapce může být problém akceptovat ženu v nadřazené pozici, zatímco muž v roli autority bývá obvykle přijímán bez větších nesnází.⁸⁹ Můžeme vznést domněnku, že muži by snáz mohli najít původ těchto kázeňských přestupků a zmírnit jejich

---

⁸⁵ Tamtéž. str. 117

⁸⁶ Muž jako učitel v MŠ, kadeřník a zdravotní bratr. Poslední revize neznáma, [cit. 2013-12-05] <<http://www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/tematicke-lanky/163-mu-jako-uitel-v-m-kadenik-a-zdravotni-bratr-.html>>

⁸⁷ Srov. ŠMÍDOVÁ, Iva, JANOŠKOVÁ Klára, KATRŇÁK, Tomáš. Faktory podmiňující vzdělanostní aspirace a vzdělanostní segregaci dívek a chlapců v českém vzdělávacím systému. Sociologický časopis, 1/2008, s. 30.

⁸⁸ BIDDULPH, Steve. Mužství. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. str. 119 ISBN 978-80-7367-209-6

⁸⁹ JANOŠOVÁ, Pavlína. Dívčí a chlapecká identita 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008. str. 150 ISBN 978-80-247-2284-9

rozsah než ženy. Podle výzkumů můžeme spatřit, že rozumové schopnosti jsou u kluků i u dívek pro plnění školních povinností vyrovnané. Rozdíly lze spatřit pouze v míře samostatnosti a adaptability, což jsou vlastnosti, které lze ovlivnit výchovou.⁹⁰

Vysoké zastoupení žen ve školách má vliv na to, jak je toto povolání vnímáno veřejností, a také na to, jaké vztahy mají vůči vyučujícím sami vyučující (muži i ženy) a žáci i žákyně. Účast žen a mužů v učitelství má vliv na žáky a žákyně v tom smyslu, že je potvrzením určitých genderových zvyklostí ve společnosti. Odlišný poměr mezi počtem žen mezi vyučujícími a ve vedení škol je pro studující potvrzením toho, že muži mají lepší schopnosti vést a řídit druhé lidi než ženy. Vyváženost ženského a mužského elementu v pedagogických profesích může vést k předcházení vyčerpání a rutinnímu přístupu k profesi, k omezení komunikačních nesouladů či pracovním rozporům.⁹¹

Učitelé - muži mohou být příkladem pro kluky, jak konstruktivně nakládat se silou a ne ji jen potlačit, což dělají často ženy.⁹²

U učitelů mužů lze předpokládat vyšší respekt vzhledem k jejich očekávaným znalostem spojeným s odborným vzděláním.⁹³

Muž do pedagogického sboru vnáší ovzduší kamarádství a přátelství, dovede být humorný i ve svízelných situacích.

Podstatným přínosem může být i způsob řízení škol. Muži upřednostňují větší hierarchii v řízení než ženy. Rovněž upřednostňují individuální aktivity a zásluhy. Muži také používají výraznější verbální i neverbální komunikaci, čímž působí sebevědoměji a silněji.⁹⁴

Přínos mužů ve školství dle Ligy otevřených mužů

Liga otevřených mužů shrnula všechny přínosy mužství pro školství a výchovu a vzdělání takto⁹⁵:

---

⁹⁰ Srov. ŠMÍDOVÁ, Iva, JANOUŠKOVÁ, Klára, KATRŇÁK, Tomáš. Faktory podmiňující vzdělanostní aspirace a vzdělanostní segregaci dívek a chlapců v českém vzdělávacím systému. Sociologický časopis, 1/2008, s. 32.

⁹¹ Srov. VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, Lenka. Pedagogický sbor In Gender ve škole: Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitelé. Sestavila: SMETÁČKOVÁ, Irena. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2006. str. 24 ISBN 80-903331-5-X

⁹² Srov. COUFALOVÁ, Martina. Kůly ve školním plotě [online]. [cit. 2013-12-05]. Dostupný z WWW: <http://web.ilom.cz/downloads/kuly_v_plote.pdf>.

⁹³ Srov. VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, Lenka. Učitelé sbory z genderové perspektivy In Příručka pro genderově citlivé vedení škol. Sestavila SMETÁČKOVÁ, Irena. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2007. str. 39 ISBN 978-80-87110-01-0

⁹⁴ Tamtéž. Str. 40.

⁹⁵ ŠNEBERGER, Václav. Muži do škol aneb kde ti všichni dobří chlapi sou? [cit. 2013-12-05]. Dostupný z WWW <www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/tematicke-lanky/83-mui-do-kol-aneb-kde-vichni-ti-dobi-chlapi-sou.html>

- Model partnerství – různé přístupy mužů a žen.
- Pohlavnost – hlas mužů – genderovou rovnost
- Můžou děti, kluky zvláště, naučit, jak nakládat se silou.
- Předávat mužskou perspektivu, obraz mužství, vědomí mužství.
- Muž dokáže nabízet dětem partnerství a zároveň něco vyžadovat – „přátelství ve zbraní ...“
- Fair play – pravidla hry – muži dobře pracují s pravidly
- Když jsou jasná pravidla, děti se lépe rozvíjí ve zkoumání hranic – Co není zakázáno, je povoleno.
- Model dobrodružství, objevování (žena se spíš stará o to, aby bylo všechno v pořádku).

Sedm kroků ke školní reformě od Steve'a Biddulpha

Steve Biddulph uvádí Sedm kroků ke školní reformě, které identifikovaly skupiny učitelů a ředitelů škol z celé Austrálie. Jedná se o těchto 7 kroků⁹⁶:

1. *Přítomnost učitelů – mužů na školách všech stupňů.* Chlapci potřebují vzory, aby viděli, že vzdělání je i mužskou záležitostí. Chlapci se potřebují ujistit, že muži mají o ně zájem, a nejsou vždy pouze nepřístupní, kritičtí a lhostejní. Potřebují také zažít muže chovající se přátelsky a nenásilně, umějící si poradit se špatným chováním a zajímající se o jejich pokroky.
2. *Pozměnění úlohy ředitelů – mužů.* Pokud je ředitelem muž a je jediným mužem ve škole, je důležité, aby byl dětem k dispozici a navazoval s nimi kontakt. Neměl by být pro ně nepřístupný nebo dokonce nepřítomný kvůli jiným povinnostem. Je pro žáky jakýmsi druhým otcem a tuto roli by měl zastávat dobře. Ředitel by si toho měl být vědom a považovat za svou povinnost seznámit se se všemi dětmi a především s těmi, u nichž je riziko, že se dostanou do potíží. Ředitel by rovněž měl být klíčovou postavou proto, aby chlapci mohli přijmout vedení, které v dnešní době běžně odmítají.⁹⁷
3. *Výuka vyhovující chlapcům.* Mnohé naznačuje, že škola vychází více vstříc dívkám. Hodnotí pozitivně především takové vlastnosti, které jsou výchovně podporovány spíše u dívek. Femininní chování jako je nenápadnost, poslušnost, orientace na školní práci a pečlivost při plnění úkolů je ve škole žádoucí a je také posilováno

⁹⁶ Srov. BIDDULPH, Steve. Mužství. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. str. 119 ISBN 978-80-7367-209-6

⁹⁷ Srov. BIDDULPH, Steve. Výchova kluků. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. str. 118-119 ISBN 80-7367-161-1

učiteli.⁹⁸ Aby vyučování vyhovovalo i chlapcům, mělo by se více zaměřit na pohyb, vitalitu a pobyt venku. Chlapci potřebují činnosti, které jsou vzrušující, pro ně přirozenější a využívají mužských vlastností namísto toho, aby je potlačovali. Rovněž je potřeba nalézt způsoby vyučování jazyka a vyjadřování. Tyto dvě specifické oblasti, jsou slabou stránkou chlapců.⁹⁹

4. *Vysvobození učitelek od bojů s problémovými chlapci.* Svým nápadným chováním chlapci ukazují svojí potřebu, aby se jim věnovali silní a milující muži, aby byli oceňováni a byli i ukázněni. Ve školách po celém světě existuje prokázaná rovnice: Chlapec, kterému se otec dostatečně nevěnuje = problémy s kázní ve škole. Tito chlapci podvědomě volají po tom, aby jim nějací muži věnovali pozornost a zabývali se jejich životními problémy, ale nevědí, jak o to požádat.¹⁰⁰ To, že některému chlapci chybí otcovská péče, poznáme podle čtyř hlavních projevů:

- Agresivní styl komunikace
- Přehnané mužské chování a zájmy
- Velmi úzká škála chování
- Opovržlivý postoj k ženám, homosexuálům a jiným menšinám¹⁰¹

Má-li chlapec chatrný kontakt se svým otcem nebo jinými muži, skutečně neví jak se má jako muž chovat. Chybějí mu správná slova, nerozumí sám sobě a neumí zacházet se svými pocity. Protože nikdy neviděl, jak se to dělá, neumí:

- Řešit konflikty s chladnou hlavou
- Mluvit se ženami uvolněně a bez pohrdání
- Vyslovit uznání, projevit smutek, omluvit se a tak dále.

Na problematické chlapce by se neměly zaměřovat učitelky a trvale s nimi bojovat. Je potřeba, aby se na ně zaměřili muži, nejen proto, aby je trestali, ale především, aby jim nabídli preventivní a dlouhodobý zájem spojený s cílem dát chlapcům kladnou, mužskou představu o sobě.¹⁰²

5. *Vyškolení učitelů – mužů do role duchovních vůdců.* Peter Downes prováděl výzkum ve Velké Británii a došel k závěru, že čtyři vlastnosti jsou příznačné pro

---

⁹⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008. str. 151

⁹⁹ Srov. BIDDULPH Steve. *Výchova kluků*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. str. 121 ISBN 80-7367-161-1

¹⁰⁰ Srov. BIDDULPH Steve. *Výchova kluků*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. str. 117 ISBN 80-7367-161-1

¹⁰¹ Tamtéž. Str. 125.

¹⁰² Tamtéž.

nejlepšího učitelé: pevnost, smysl pro humor, spravedlnost, a zaujetí. Chlapci nejvíce přijali od muže, který měl výraznou autoritu, nebyl soupeřící ani zlovolný, smýšlející pozitivně a byl vyrovnaný. Učitelé by měli být poučení zejména v těchto oblastech:

- Psychologické poradenství a řešení konfliktů
  - Pochopení skutečností, že u chlapců, jimž chybí citové zázemí, se agresivní chování vyvine jako náhražka
  - Vhodné způsoby péče o chlapce bez otce neboli jak naplnit jejich touhy po otci
  - Hybné síly v mladých mužích a jak konstruktivně usměrnit a využít energií způsoby umění „přísné lásky“ neboli jak děti učit přemýšlet a řešit problémy, aniž by se k dosažení kázně používalo zastrasování.
6. *Využívání smíšených učitelských týmů.* Mnoho chlapců a děvčat nikdy nevidělo, že by spolu muži a ženy úspěšně spolupracovali. Většina chlapců a děvčat se v průběhu základní školní docházky setká především s profesí učitele. Potřebuje ve škole a ve školních zařízeních vidět spolupráci, kde muž ochotně pomůže své kolegyni v profesi a naopak žena pomůže kolegovi, když on bude potřebovat pomoc.
7. *Programy podporující rovnost pohlaví – i pro chlapce.* Je potřeba zavést speciální programy, do kterých by se zapojily i ženy, jimž tento program leží na srdci. V jejich rámci by se chlapci učili zachovat si čínorodost a získali by sociální kompetence potřebné ve škole, v zaměstnání i v budoucím životě manželů a otců. Během školního vzdělávání by se měli seznámit s rodičovskou výchovou a naučit se starat o mladší děti. K tomu je vhodná vrstevnická pomoc i doučování mladších dětí. Sami chlapci podobné programy oceňují a v jejich chování se díky nim projevuje znatelné zlepšení.

3.3 Jak dostat muže do školství

O tom, že naše školství je více dominantou žen než mužů, jsme se již zmínili. Je potřeba s tím něco razantně udělat. Nyní se podíváme, jak muže zajmout a zmotivovat, aby měli o tuto práci zájem a aby je patřičně naplňovala.

Program Muži do škol od Ligy otevřených mužů se zaměřuje na podporu aktivního zapojení mužů do institucionální výchovy a vzdělávání. Cílem programu je podpora mužů

v jeho pedagogických aktivitách a informování vedení škol a školek, jak zapojit muže do vzdělávání, a to vše ku prospěchu dětí. Aktivity fungující v tomto programu: kurzy pro muže – učitelé, přednášky a semináře pro veřejnost, workshopy a poradenské služby pro rodičovská centra, školy a školky, akce u příležitosti Dne učitelů, Ankety a mediální aktivity, odborná podpora kampaní na podporu aktivního zapojování mužů ve školství.

Sonda LOMu

Liga otevřených mužů udělala sondu mezi muži pracujícími ve školství a došla k těmto deseti bodům¹⁰³:

1. Mějte jasnou strategii a pravidla jak zapojíte muže do života školy. Muži potřebují mít jasno, co škola či jiné zařízení od něj očekává. Jasná strategie k tomu zajisté může pomoci.
2. Nechte projekt zapojení mužů řídit muže. Obecně platí, že ženy líp rozumí ženám a muži mužům. Muže vždy lépe pochopí jiný muž než žena.
3. Mluvte s muži, ne s ženami o nich. Nic neodradí člověka tak, když se o něm mluví za jeho zády. Bavme se především s muži o tom, co mohou přinést do školství prakticky, než s ženami jen na teoretické úrovni.
4. Buďte konkrétní v nabídce spolupráce. Lepší specifikace nabídky spolupráce umožňuje lepší porozumění problému a následně možné řešení tohoto problému.
5. Chtějte věci, které umí, ne které neumí. Nechtějme po mužích, ať jsou dalšími ženskými pracovníky ve školství. Muži mají prostě jiné schopnosti a dovednosti než ženy. Nechme je dělat to, co umí.
6. Oceňujte, oceňujte, oceňujte. Pokud je člověk oceňován, váží si práce více, než když si toho nikdo ani nevšimne. Tak i muž, když vidí, že pedagogický sbor si ho váží, má o to větší chuť v něm pracovat.
7. Nabízejte aktivity mimo klasickou třídu, venku, v lese, na hřišti. Muži potřebují větší prostor pro realizaci. Muž v dávných dobách byl považován za lovce, který potřebuje ke svému správnému duševnímu zdraví prožít dobrodružství, výzvu. Kde jinde než právě venku, v lese či na hřišti muž může předat dětem zkušenost a zážitek z výzvy, dobrodružství a překonání sebe sama.
8. Založte Táta klub, prostor pro sdílení jen pro otce, muže. Jak už bylo výše zmíněno, muže vždy nejlépe pochopí jiný muž. Doplňme k tomu, že zajisté jsou i

---

¹⁰³ ŠNEBERGER, Václav. Muži do škol aneb kde ti všichni dobří chlapi sou? [cit. 2013-12-05]. Dostupný z WWW <www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/tematicke-lanky/83-mui-do-kol-aneb-kde-vichni-ti-dobi-chlapi-sou.html>

témata, kde muži by se nedokázali otevřít ke sdílení mezi ženami a to především z důvodu etických a morálních.

9. Hledejte pečující muže mezi skauty, sportovci a vedoucími oddílů, studenty. Tito muži mohou poskytnout dobré poznatky, jak získat muže pro školství. Mohou být také dobrými pomocníky při tvorbě různých programů a akcí pro děti a mládež.
10. Radujte se z výsledků a publikujte! Sdílený výsledek může oslovit další muže. Podobně jako v bodu 6., muže určitě potěší, když vidí, že za jeho snahou je kus práce a je to i vidět.

V dubnu 2009 za pomoci iniciativy Lauka Woltringa se v Bruselu sešli zástupci a zástupkyně iniciativ, aby společně hledali cesty k většímu zastoupení mužů v institucionální výchově a vzdělávání zejména u dětí mladšího věku. Pomocí sdílení příkladů definovali tyto doporučení pro zabezpečení mužské péče ve výchovně vzdělávacích institucích¹⁰⁴:

1. Otevřít silně kvalifikačně zaměřený vzdělávací systém – úspěšné jsou ty země, které umožňují mužům nastoupit např. jako asistenti a postupně pod supervizi si vzdělání doplňovat
2. Nabourávat stereotypy o „ženském“ povolání informačními kampaněmi
3. Podporovat muže specifickými podpůrnými skupinami a základními pedagogickými kurzy jen pro muže
4. Podporovat konzultačními službami školy a školská zařízení tak, aby se rovné příležitosti staly součástí jejich strategií (v našem případě školních vzdělávacích programů)

Kenny Spence a jeho návod jak dostat muže do školství

Kenny Spence, koordinátor organizace Man in Childcare ze Skotska byl v březnu 2009 v České republice. Důvodem jeho návštěvy byla konference pořádána Ministerstvem školství. Prezentoval zde know-how své organizace a popsal výhody této práce s dětmi. „Muži budou pracovat s dětmi, ale musí je někdo nejdřív pozvat, ženy by měly dát více najevo, že je ve školství potřebují“ prohlásil na této prezentaci.¹⁰⁵

Spencyho přikázání jak dostat muže do školství:

1. Motivace mužů dobrou reklamou, kurzy musí začít hned po kampani

---

¹⁰⁴ Autor neznámý. Men in Childcare and Education Europe. [cit. 2013-12-07]

<www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/novinky/224-men-in-childcare-and-education-europe.html>

¹⁰⁵ KOPEČKOVÁ, Pavla. Konference muži do škol. [cit. 2013-12-09] <www.msmt.cz/mladez/konference-muzi-do-skol>

2. Organizace musí udržet dobrý vztah s univerzitami
3. Kurzy musí nabídnout plnou podporu, pravidelné schůzky se studenty, univerzitními lektory a mentory
4. Kurzy jsou pouze pro muže, jsou zpočátku pořádány pouze jeden večer v týdnu
5. Základ je dobrý školící program, komunikace s muži, čas na řešení jejich problémů a obav z profese
6. Certifikát jen pro muže, kteří chtějí pracovat s dětmi v předškolním věku
7. Další vzdělávání zájemců na univerzitách ve speciálních programech
8. Sponzoři garantují úhradu veškerého školení pro muže
9. Musí fungovat vládní podpora
10. Organizace vždy nabídne pomoc s hledáním a umístěním na trhu práce
11. Členství v organizaci, výhody
12. Podpora mezi kolegy
13. Vlastní speciální knihovna¹⁰⁶

Dalším možným způsobem, jak dostat muže do školství, je zmírnění nedostatků, které toto povolání nabízí. Obecně je známo, že ve školství jsou velmi omezené možnosti pracovního postupu. Pokud to vezmeme prakticky, tak muž (stejně tak i žena) může být vyučujícím a pak ředitelem školy potažmo zástupcem ředitelů. Neexistence kariérního postupu ve školství, může být důvodem, proč je toto zaměstnání pro muže málo atraktivní. Rovněž tato profese není dostatečně odměňována ve srovnání s vynaloženou energií. Pokud muž zároveň živí rodinu, je pro něj prospěšné hledat práci jinde.

---

¹⁰⁶ Tamtéž.

4. Případová studie

4.1 Úvod do případové studie

Zájem o problematiku role muže ve vzdělávacím procesů je stále aktuální. O poměru mužů a žen vypovídá mezi jinými i Statistická ročenka školství. Skutečnost nedostatku mužů ve školství se snaží řešit různé rezorty a organizace, jako například již dříve zmiňována Liga otevřených mužů, která pořádá kurzy a přednášky nazvané Muži do škol. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se snaží o rovné příležitosti pro ženy a muže. Postupuje tak podle dokumentu: Priority a postupů MŠMT při prosazování mužů a žen v roce 2013. Cílem tohoto dokumentu je prosázení rovnosti příležitostí pro muže a ženy v oblasti vzdělávání a ve vědě a výzkumu. Tento dokument je každoročně aktualizován. Aktualizace na rok 2014 zatím neproběhla.¹⁰⁷

Nutnost řešit nedostatek mužů na českých školách můžeme vidět v mnoha pedagogických sborech po celé České republice. Pedagogické sbory většinou obsazují ženy. Důkazem budiž výsledky ze Statistické ročenky školství uvedené ve druhé kapitole.

4.2 Kdo je muž - učitel?

Cílová skupina mužů učitelů či vychovatelů byla vybrána jako stěžejní pro tuto případovou studii z několika důvodů. Každý z dotazovaných se k práci učitelé dostal jiným způsobem. Rovněž i jejich rodinný stav se v mnohém liší. Jejich zkušenost s vedením mladých lidí je rozdílná.

Prvním participantem je muž, kterého znám již delší dobu. Po neúspěch v kurzech, které vedl, hledal své uplatnění jinde. Jelikož mnoho spolupracoval s mladými lidmi na přípravě letních táborů a na civilní službu odešel pracovat na střední školu, rozhodl se uplatnit jako učitel na střední škole. Je již ženatý a ve školství pracuje již přes deset let a tato práce ho naplňuje.

Druhým participantem je muž, který se k vyučování dostal náhodou. Původně byl pouze administrátorem počítačové sítě na Střední odborné škole obchodu a služeb. Později k tomu přibral učitelství na výpomoc na dohodu. Svoji roli učitelé nevidí na delší dobu,

---

¹⁰⁷ Autor neznámý. Rovné příležitosti pro ženy a muže [cit. 2014-03-04]
<<http://www.msmt.cz/ministerstvo/rovne-prilezitosti>>

spíše by se dál chtěl živit jinde. Ve volném čase se rovněž věnuje pedagogice. Vede cimbálovou muziku na základní umělecké škole. Ve školství pracuje jako učitel zatím pouze rok. Je svobodný.

Třetím participantem je muž, u kterého rozhodnutí učit a vychovávat přišlo v období, kdy chodil na vysokou školu. V průběhu studia absolvoval předměty potřebné pro pedagogickou způsobilost. Nejdříve se nemohl uplatnit. Po roce se uvolnilo místo v arcibiskupském gymnáziu na postu, který ho zaujal a tak se rozhodl přihlásit do výběrového řízení a byl úspěšný. Učí tam již téměř devět let jako externista. K tomu pracuje jako chlapecký vychovatel v internátu patřícím ke gymnáziu. Tato práce ho baví a naplňuje i přesto, že ho psychický vyčerpává.

4.3 Průběh případové studie

V této práci jsem se snažil popsat osobní příběh tří respondentu.

Situaci kolem jejich prostředí jsem zjišťoval pomocí otázek:

Jaký je poměr žen a mužů v prostředí kde pracuje?

Jak vnímá jeho nejbližší rodina, že pracuje ve školství?

A jak to pohlíží jeho nejbližší okolí?

Následně jsem se pokusil popsat jeho dětství. K tomu jsem použil tyto otázky:

Jaký měl postoj ke škole v období dětství?

Jaká byla jeho vysněná profese, neboli co chtěl dělat, až bude dospělý?

Uvažoval někdy v dětství, že bude někdy učitelem/vychovatelem?

Měl nějakého oblíbeného učitelé? A jaký to byl člověk?

V další sérii otázek jsem se zajímal, jak se dostal k práci ve školství a na jeho první den ve škole.

Další otázky se týkaly významu, smyslu a motivace muže ve výchově a vzdělání.

Otázky, které byly položeny, zní:

Co pro něj znamená být učitelem?

Jaký smysl vidí pro muže, aby se vzdělávali na pozici pedagoga/vychovatelé?

Jaká je jeho motivace k této profesi?

Následně participant byl požádán, aby shrnul, kde vidí klady a zápory povolání učitelé.

Poslední skupina otázek byla zaměřená na hodnoty a postoje. Zde jsem se nejprve ujistil, zda se osobně považuje za člověka věřícího. Následně pokud odpověděl kladně,

jsem zjišťoval, zda víru popřípadě křesťanské hodnoty předává dál. Poslední dvě otázky byly zaměřené čistě na participantovo vnímání hodnot, tj. jaké hodnoty považuje za důležité pro práci ve školství a výchově obecně, a také jakými hodnotami se řídí ve svém životě.

4.4 Případová studie - vypracování

4.4.1 První participant

Popis participanta:

Prvním participant je muž. Je mu 38 let. Je ženatý přes 12 let a nemá děti. Žije na vesnici. Má mladšího bratra. Je učitelem na Obchodní akademii v Českém Těšíně. Jeho vyučovací předměty jsou matematika, hospodářské výpočty, výpočetní technika. Mezi jeho zájmy patří četba knih, práce na počítači, příprava akcí pro děti a mládež z Vendryňské farnosti.

Sociální prostředí participanta:

Na obchodní akademii v Českém Těšíně učí včetně participanta čtyři muži.

Jeho žena těžce nese jeho práci ve školství, naproti tomu jeho rodiče si jeho práce ve školství cení. Švagr je rovněž učitel a tak jeho profesi akceptuje.

Žáci, které učí, vnímají jeho práci ve školství pozitivně. U kolegyně učitelek je rovněž oblíben, v pedagogickém sboru převažují ženy. Z vlastní zkušenosti vím, že je oblíben i mládeži ve farnosti. Jeho přátelům je jeho zaměstnání lhostejné, i když někteří z nich by ho viděli na jiné pracovní pozici.

Participantovo dětství:

Ve svém dětství do školy chodil rád a docela se mu tam dařilo. Mezi jeho oblíbené předměty patřily matematika a tělocvik. Všechny ostatní byly pro něj spíše fajn než katastrofické. Neměl rád domácí úkoly z kaligrafie.

Z dětství si vybavuje příběh, kdy byl ve druhé nebo třetí třídě a s dívkou asi o tři roky starší si hráli na školu. Hrozně ho to bavilo a chtěl si vyzkoušet, jaké je to být učitelem. Starší dívka mu to zprvu nechtěla dovolit, ale po chvíli mu to dovolila, aby mu ukázala jak je hloupý. Což považoval za nespravedlnost. Jinak mu nepřišlo na mysl, že by mohl být někdy učitelem.

Mezi jeho oblíbené pedagogy lze zařadit paní učitelku matematiky, pana ředitele, který učil hudební výchovu a třídní učitelku. Neměl rád učitelé, kteří mu dávali písemné tresty. Jeho metodou bylo zahodit je do koše.

Vzpomíná si na dotazník v páté třídě, ve kterém škola zjišťovala, čím děti chtějí být, až vyrostou. Potom se dotazování opakovalo každoročně až do osmé třídy. Zpětně to vnímá pozitivně, ze dvou důvodů: za prvé si postupně vytvářel názor na své budoucí povolání a za druhé se cítil být směřován tam, kde chtěl jít dál. V páté třídě bylo jeho vysněným povoláním řídiče kamionu, viděl v tom pocit svobody a moci ovládnutí silného stroje. Rodičům ani paní třídní učitelce se to příliš nevzdalo. A tak se řídičem kamionů nestál. V dalších letech už v dotazníku vypisoval, že se chce stát elektrikářem. To ho následně ovlivnilo při výběru střední školy a následně vysoké školy.

Jak se stál učitelem:

Všechno začalo od dívky, která doučovala matematiku. Participantovi se nápad zalíbil. Bylo to v době kdy, chodil na vysokou školu. V té době nastala v jeho rodině krize. Jeho rodiče nedokázali najít mezi sebou společnou řeč a rozhodli se k separaci. Participant byl nucen si najít zdroj obživa a začal doučovat za peníze. Bylo to v době, kdy navštěvoval čtvrtý ročník vysoké školy. Po dokončení studia se místo vojenské služby rozhodl pro civilní službu. Na civilní službu nastupuje na střední školu, kde pracuje se zahradní technikou a výpočetní technikou. Následně učí na živnostenský list ve firmě, která pořádá různé kurzy. Po neúspěšné propagaci a neuskutečněných kurzech, proběhly pouze dva z plánovaných deseti, se rozhoduje zkoušet své štěstí jinde. Jako optimální volbu pro sebe považuje výuku na střední škole, z důvodu bezproblémových vztahů s teenagery, kteří mu byli vždy blízcí. Tehdy si uvědomil, že by sice dokázal sedět u počítače osm hodin v kuse, ale není to ta správná cesta pro něj. Po krachu nápadu s kurzy, hledá školu, kde by se mohl uplatnit.

První den ve škole si moc nevybavuje. Bylo tam hodně nových poznatků a nějakou dobu mu trvalo, než se zorientoval, že musí najít jiný způsob předávání informací než na kurzech.

Co pro něj znamená být učitelem:

Být učitelem je pro něj potěšení z předávání něčeho mladým lidem. Jako učitel vidí svojí účast na tvarování vědomostí mladých lidí. Na konci čtyřletého studia jsou to sice ti sami lidé, ale jejich vědomosti bohatší. Považuje to za úžasnou změnu mladého člověka. Největší vyznám pro něho má dobrodružství a interakce s mladými lidmi.

Svou roli muže ve výchově a vzdělání přijímá pozitivně. Snaží se vyjít vstříc každému. Za dobré pro děti a mládež považuje, kdyby byl pedagogický kolektiv složen z poloviny z žen a z poloviny z mužů. Považuje to za přínosné z toho důvodu, aby se mladí lidé naučili s muži i ženami mluvit. Pro dívky je přítomnost mužů v pedagogickém sboru důležitá, protože se dívky učí jednat s muži. Naproti tomu pro chlapce je důležitý mužský vzor. Učitele muže mohou chlapci vnímat jako osobu na pozadí, se kterou by mohli probírat otázky, které je trápí. Učiteli by měli být lidé zastávající takové hodnoty, které pomohou mladým lidem najít správné místo v životě.

Do pedagogického sboru podle participanta muž může přinést větší pohodu. Ženy bývají svědomitější, ale za cenu stresů a konfliktů. Muži tuto potřebu nemají. Pedagogický sbor přirovnává k žákovské třídě. Pokud je rýze ženská třída, je to špatné, pokud rýze chlapecká třída, to je hrozné. Pokud je třída smíšená, tak je to super. Chlapi mají potřebu se předvést, udělat dobrý výkon, ale současně přitom chtějí vycházet mezi sebou a nechtějí být rozhádání.

Klady a zápory učitelské profese:

Za mínusy participant považuje slabou prestiž učitelského povolání. Rovněž nedostatečné je finanční ohodnocení. Dalším záparem je bezesporu absence karierního žebříčku.

Jako klad a zároveň zápor participant uvádí dovolenou v průběhu prázdnin. Klad vidí v tom, že má dva měsíce volna a zápor v tom, že nemá možnost vzít si volno v průběhu školního roku. Dalším pozitivem je pro něj interakce s dětmi a mládeží. Dále ho těší předávání informací a to, že může být mladým lidem vzorem.

Jeho hodnoty a jak je dál předává:

Za nejdůležitější v práci ve školství považuje tyto hodnoty:

- a) Být odborníkem v oboru
- b) Umět učit
- c) Mít rád mladé lidi

Za další důležité hodnoty pro učitelé považuje schopnost čelit změnám. Jako příklad uvedl ze své pedagogické praxe. Kdysi učil žáky pracovat v Office 2000, nyní již doba pokročila a učí žáky pracovat v Office 2010. Měl by se vzdělávat v psychologii, jak poznávat myšlení a bytí teenagerů. Měl by to dělat prostřednictvím četby knih či návštěvou seminářů na toto téma. Považuje za prospěšné, aby učitel byl formován a mohl se účastnit psychologických kurzů, seminářů o důvěře, týmové práci a jak organizovat tým.

Důležitou roli v jeho životě hraje víra v Boha. Tato víra v Boha se projevuje i prakticky v jeho životě. Každoročně od roku 2001 se společenstvím mládeže organizuje pro zdejší děti a mládež a z okolí tábor Prázdniny s Bohem. Zde rozebírá různé události z Bible, křesťanská témata a křesťanský pohled na život. Mezi jeho osobní hodnotu patří sebevzdělávání. To realizuje prostřednictvím četby knih. Jeho oblíbenou kategorií knih jsou knihy zaměřené na osobní rozvoj, pozitivní myšlení, knihy z oblasti manažerismu, leadershipu a vedení lidí. Další důležitou hodnotou je manželství. I tu se snaží dál rozvíjet.

Hodnoty, které ovlivňují jeho život, se snaží různým způsobem studentům zprostředkovávat. Myšlenky, které ovlivnily jeho způsob uvažování, zprostředkovává formou četby na třídních hodinách či na začátku vyučovací hodiny výpočetní techniky.

4.4.2 Druhý participant

Popis participanta:

Druhým participantem je 27letý muž. Je svobodný. Pochází z Olomouce. Je nejmladší ze sourozenců, má dva starší bratry. Učí jen jako výpomoc ve Střední odborné škole obchodu a služeb v Olomouci na dohodu o provedení práce. Jeho vyučovací předmět je výpočetní technika. Mezi jeho zájmy patří hudba, duchovní ale i lidová. Lidovou hudbu předává dál na základní umělecké škole, kde vede cimbalovou muziku. V duchovní hudbě se realizuje, jako vedoucí chrámového sboru. Tento sbor pak doprovází věřící při vánoční a velikonoční liturgii a dalších významných slavnostech v průběhu liturgického roku. Jeho dalším koníčkem je ozvučování nejrůznějších akcí v Olomouci. Mezi tyto akce patří koncerty, malé festivaly, besedy, přehlídky, svatby, sportovní a předváděcí akce. V poslední době pocítil potřebu se věnovat sportu a začal se věnovat japonskému šermu Kendó Kagawa kai.

Sociální prostředí participanta:

Na Střední odborné škole obchodu a služeb učí ve skupině pěti mužů.

Domnívá se, že jeho nejbližší rodina na jeho práci ve školství nahlíží s přesvědčením, že nebude zdrojem jeho obživy.

Jeho známí a spolupracovníci hodnotí jeho působení ve školství pozitivně. Přijde mu to přirozené, protože si myslí, že se na tu práci hodí.

Participantovo dětství:

Základní školu se mu podařilo zvládnout bez nějaké větší přípravy. Necítil nutnost být pilným žákem. Nebyl nucen do učení, a to považuje za důvod, že si nevypracoval návyk pravidelného učení. Na základní škole ho zajímaly především technické a exaktní předměty, na humanitní nahlížel s mírným opovržením.

V dětství několikrát měnil svůj názor na své budoucí povolání. Nejdříve ho lákalo stát se kosmonautem, potom se chtěl stát popelářem, protože se mu líbila jízda vzadu na stupačce. Chtěl být také houslistou nebo lékařem. Od 8 třídy měl jasno, že se chce stát programátorem. O učitelské profesi moc nepřemýšlel, jeho maminka učila, a proto ho učení moc nelákalo.

Na základní škole ho učitelé příliš neoslovili. Na gymnáziu ho oslovil učitel biologie. Považuje ho za ukázkového pedagoga, který kromě výuky svého předmětu žáky vychovával k životu a to cíleně, nenásilně a moudře.

Jak se stálo, že se stál učitelem:

Začalo to u něj práci s mládeží. Nejdříve pro ně organizoval různé akce včetně letních táborů. Tam si uvědomil, že mu tato práce vyhovuje. Lidé z okolí se ho ptali, zdá by neměl chuť stát se učitelem. Na Střední odbornou školu obchodu a služeb nastoupil na pozici správce počítačové sítě, později začal i učit.

První den ve škole ve funkci učitele byl pro něj nepříjemným překvapením z důvodu nezájmu dětí o cokoliv. Úvodní hodinu začal volným rozhovorem s každým z nich. Pomocí těchto rozhovorů dochází k závěru, že mladí buď sedí na facebooku nebo sledují televizi. Považuje to za hodně nešťastné a myslí si, že před několika léty byla situace lepší, protože když si šli středoškoláci po škole zakouřit, vytvořili alespoň nějaké společenství, kde si mohli popovídat, vyměnit si zážitky či pohádat se mezi sebou.

Co znamená být učitelem:

Bytí učitelem pro něj znamená, že může ovlivnit směr, kterým se někdo vydá. Pedagogickou práci považuje za činnost výchovnou, a to obousměrně, učitel působí na žáka a žák působí na učitele. V průběhu výuky se snaží hodně mluvit, ale i naslouchat názorům žáků. Není pro něj důležité, zdá tyto názory jsou zcela objektivně správné, důležité je pro něj, že žáci mají svůj názor a snaží se ho formulovat.

V našem (českém) školství podle něj muži chybí. Současný poměr považuje za hodně nešťastný. Na středních školách podle participanta je potřeba mužů pro autoritativnější jednání, než je jednání žen. Nedostatek autority ve školství vidí jako příčinu absence autority vůbec. Děti nevidí autoritu ani ve svých rodičích.

Při vyučování se snaží omezit zastaralý systém memorování a učení se postupů v oblasti výpočetní techniky z paměti. Považuje za přednější, aby vyučující měl v technických oborech (informatice) nejen teoretické znalosti, ale i povědomí o aktuálních technologiích nebo aby viděl skutečnost v hlubších informačních souvislostech.

Motivací pro něj není finanční ohodnocení.

Obává se, že muž do pedagogického sboru nemůže přinést téměř nic a za nějaký čas by byl stržen proudem a přijal by ženský přístup. Pokud by bylo mužů v pedagogickém sboru více, mohli by se spojit, ale nemyslí si, že by mohli ovlivnit své kolegyně. Považuje to dobré, že jsou rozdíly mezi mužem a ženou a této různosti by se mělo využívat.

Klady a zápory učitelské profese:

Muži jsou přímočařejším v předávání řešení. Pro muže je i typické, že si snadněji určí cíl a snadněji ho dosáhnou. Pro muže je snadnější své myšlení abstrahovat a tím i vyučovat znovu opakovatelným řešením.

Jako zápory vidí postavení muže ve školství, že není tak precizní a důsledné jako u žen učitelek.

Jeho hodnoty a předávání je dál:

I když se participant považuje za člověka věřícího, víru ve školství dál nepředává. Považuje to za nepatřičný zásah do výchovy rodičů. Cítí rovněž, že člověk se nemůže opírat o autority Božího slova či nauku církve, pokud neumí vysvětlit určitý postoj a odpovědět na otázky „proč.“ Jako důležitou hodnotu pro práci ve školství považuje úctu mezi lidmi. Neměl by ji mít pouze učitel ve vztahu k žákům, ale měla by být obousměrná. V osobním životě považuje za důležité, aby se člověk snažil žít v pravdě a upřímnosti. Tyto dvě hodnoty považuje za kořen, z kterého pak můžou vzejít další hodnoty.

Tyto hodnoty se snaží žákům zprostředkovávat prostřednictvím svých rozhodnutí, které jim pak veřejně vysvětlí. Tento svůj postup vysvětluje na příkladu z praxe: Měl žáčku, která měla objektivní důvod, že včas nestihla vypracovat samostatný úkol. Chtěl jí dát náhradní termín, ale nepovažoval to za spravedlivé vůči zbytku třídy. V průběhu veřejné debaty s třídou došli k závěru, že žačka dostala náhradní termín, ale byly na ni kladené vyšší nároky než u těch, kteří stihli odevzdat práci v termínu.

4.4.3 Třetí participant

Popis participanta:

Třetí participant má 37 let. Pochází ze čtyř sourozenců, má tři starší bratry, není ženatý a nemá děti. Na Arcibiskupském gymnáziu učí externě náboženství a tělocvik. Jeho hlavním pracovním úvazkem je vychovatelství na internátě, které je součástí arcibiskupského gymnázia. Mezi jeho zájmy patří sport. Tuto svojí vášeň ke sportu předává dál. Na internátě, kde pracuje, má na starosti sportovní kroužky cyklistiku a volejbal. Aktivně se věnuje volejbalu a jízdě na kole. Mezi jeho další koníčky patří stavba modelů. Okrajově se zabývá rovněž četbou knih a hudbou.

Sociální prostředí participanta:

Na internátě Arcibiskupského gymnázia, kde participant primárně pracuje, je 5 mužů vychovatelů včetně vedoucího vychovatele a 11 žen vychovatelek. Na arcibiskupském gymnáziu je 17 mužů učitelů a 27 žen.

Na jeho práci ve školství doma nahlízejí pozitivně. Jeho tety rovněž pracovaly ve školství.

Někteří z jeho přátel se na tuto práci dívají skrze prsty. Představují si, že tam člověk nic moc nedělá, k tomu v průběhu roku má dva měsíce prázdnin a v průběhu školního roku dny volna. Jeho kolegové pedagogové vědí, co ta práce obnáší a tak nemají potřebu tím pohrdat a mají pedagogické zaměstnání v úctě.

Participantovo dětství:

Když byl mladým klukem, do školy se mu moc nechtělo. Bral ji tehdy jako nutnost, splnění povinností, ke které byl vychován rodiči.

V dětství se chtěl stát popelářem. Pak přehodnotil a uvažoval o zaměstnání, kde by pracoval s lidmi. Jako dítě ho nenapadlo, že by se mohl stát učitelem.

Na základní škole měl své oblíbené učitelé. Nejvíce ho však ovlivnil učitel na střední škole. Popisuje ho jako přísného, ale zároveň spravedlivého. Byl to člověk, který měl vztah k žákům a výborně naučil. Považuje ho za morální autoritu, se kterou se setkal.

Jak se stálo, že se stál učitelem:

Jeho rozhodnutí stát se učitelem přišlo v průběhu studia vysoké školy. Studoval teologii, jejíž součástí byly i předměty zaměřené na pedagogickou způsobilost. Po dokončení školy hledal místo v pedagogice, kde se chtěl realizovat. Toto se mu v prvním roce po skončení školy nepodařilo a tak se stal prodávčem v nakladatelství Portál. Po roce

se přihlásil do výběrového řízení na místo vychovatele na internátě Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži a byl přijat.

Detaily prvního dne výuky na Arcibiskupském gymnáziu si nevzpomíná. Vybavuje si, jak byl pozitivně překvapen přívětivým prostředím. Velmi si cenil místního pozitivního přístupu. Bylo pro něj povzbudivé i hezké přivítání ze strany ostatních zaměstnanců, ale i studentů.

Co znamená být učitelem:

Učitelství a vychovatelství je pro něj především o odpovědnosti. Cítí odpovědnost za každé své slovo i za každý svůj skutek. Je to ale i radost pro něj, že může být s těmi mladými lidmi.

Toto povolání považuje nejen pro muže za velmi důležité a potřebné. Škola je pro něj druhým výchovným prvkem po rodině.

Motivaci pro něj je především to, že má zaměstnání. Motivuje ho i dobře odvedená práce, za kterou vidí výsledky. Další motivaci je pestrost práce s dětmi a mládeží.

Do převažujícího ženského pedagogického sboru muž dle něj může přinést rozvážnost, klid, jistotu. Považuje za obecný fakt, že kde je čistě ženský kolektiv, tam jsou často hádky a spory. Muž tam pak může být jako jednotící prvek v kolektivu. Dalším mužovým vkladem může být autorita z důvodu větší vnitřní jistoty.

Klady a zápory profese učitele:

Podle participanta muži učitele mají přirozenější autoritu než ženy učitelky. Rovněž mužskou silnou stránkou je, že snadněji mohou oslovit chlapce. Pozitivem muže učitele je jeho klidnější pedagogická síla. Zvládá učení s větší mírou rozvahy, klidu a bez hysterie.

Naproti tomu není tak teoretický připravený na výuku jako ženy. Muži se méně připravují na vyučování než ženy. Za velké negativum pro muže učitelé považuje i finanční ohodnocení, které příliš muže nemotivuje, není lehké z učitelského platu uživit rodinu.

Jeho hodnoty a jejich předávání:

Participant je člověk věřící. Tuto víru se snaží zprostředkovávat dál. Má to usnadněné tím, že je vychovatelem na internátě spadajícím pod Arcibiskupské gymnázium, ale i učitelem na Arcibiskupském gymnáziu. Obojí se považuje za církevní instituce. U obou dvou institucí je výchova k víře a ke křesťanským hodnotám zakomponovaná ve výchovné koncepci.

Pro práci ve školství považuje za důležité, aby člověk, který vyučuje, měl odpovědnost za svěřené, měl by být morální autoritou pro žáky a měl by mít profesní znalost.

Pro osobní život považuje za důležité tyto hodnoty: klasický model rodiny, víra, zdravý život naplněný pohybem a obecně dobrý život naplněný dobrými skutky

Všechny tyto hodnoty se snaží předávat dál.

4.5 Závěrečné shrnutí a diskuze nad případovou studií.

Dětství všech tří participantů je podobné, lze zde vidět jen drobné rozdíly. První participant vnímá školu spíše pozitivně. Druhý také na svá školní léta nahlíží pozitivně především z důvodu, že se nemusel do školy moc připravovat. Třetího školní docházka moc nenaplňovala a považoval jí za nutnost, kterou si musí odbýt. V čem můžeme spatřit téměř 100% podobnost je ve výběru povolání v dětství. Všichni tři, i když zpočátku velmi nejistě, zjišťují nejpozději na střední škole, v jaké profesi je jejich místo. Rovněž všichni tři práci ve školství začínají po dokončení vysoké školy, ať už jako civilní službu nebo jako zaměstnání.

Být učitelem je pro každého z nich především o formování. Učitel je ten, kdo úmyslně předává znalosti, vědomosti ale i postoje či vzor mladým lidem. Na nedostatky mužů v pedagogických sborech se shodli všichni tři. První a třetí participant se rovněž shodli v tom, že muž může obohatit pedagogický sbor. Z jejich tvrzení je patrné, že vychází z více zkušenosti a delší doby praxe v pedagogickém kolektivu. Naproti tomu druhý participant se v pedagogickém kolektivu pohybuje poměrně krátce a tak se domnívá, že muž dříve či později přijme postoje kolegyň. První a třetí participant se rovněž shodli, že by bylo pro žáky prospěšné, kdyby poměr žen a mužů byl zhruba půl na půl. Druhý participant se vyjádřil pouze, že současný poměr považuje za nešťastný; feminizace školství má za následek absenci autority u mladých lidí. Jak již bylo řečeno, druhý participant se domnívá, že muž do pedagogického sboru spíše nic nepřinese, naproti tomu první a třetí jsou opačného názoru. První participant vidí přínos přítomnosti muže v pedagogickém sboru především ve větší pohodě a zmírnění konfliktů v rýze ženském kolektivu. Pro žáky učitelův (mužův) přínos vidí především v tom, že se žáci naučí mluvit i s mužem. Pro kluky je muž učitel rovněž vzorem muže. Třetí participant rozvíjí myšlenku prvního participanta a domnívá se, že muž do pedagogického sboru přináší rozvážnost, klid a jistotu. Muž pak může být vnímán jako jednotící prvek. To následně může vzbudit větší autoritu z důvodu větší vnitřní jistoty.

Závěr

Hlavním záměrem bakalářské práce, která nese název Role muže ve výchově a vzdělání ve školním a mimoškolním prostředí bylo ukázat na potřebu zvýšení počtu mužů ve výchově a vzdělání ve školních a mimoškolních institucích a to z důvodu jejich nedostatku či oslabené pozici v poměru k ženám.

V první kapitole jsme si objasnili pomocí různých autorů pojmy: výchova a vzdělání, vychovatel, pedagog a co myslíme pod pojmy školní a mimoškolní prostředí.

Ve druhé části jsme se zabývali statickými údaji o počtu mužů pracujících ve školním a mimoškolním prostředí. Můžeme říct, že v místech kde probíhá předškolní vzdělávání, počet mužů z celkového počtu nedosahuje ani 1%. Na základních školách je situace už podstatně lepší. Poměr mužů na prvním stupni je pouze 5%, kdežto na druhém stupni je to už 26%. Na středních školách je situace ještě lepší. Na nižším stupni gymnázií je situace obdobná jako na druhém stupni základních škol, pracuje zde 30% mužů. Celkem ve středních školách pracuje 40% mužů. Nejlepší výsledek z hlediska genderové rovnosti můžeme nalézt na konzervatořích, kde pracuje téměř polovina mužů a polovina žen.

V zařízeních pro výkon ústavní, výchovné péče muži i ženy vystupují v různých pracovních profesích. Nejvíce zde pracuje 892 vychovatelů mužů, pak zde jsou hodně rozšíření asistenti pedagogů, kterých je 454 z celkového počtu 1011. Nejméně mužů je v profesi speciálního pedagoga. Odhaduje se, že v těchto zařízeních pracuje 253 mužů.

Ve střediscích výchovné péče, můžeme spatřit muže na těchto pozicích: speciální pedagog, vychovatel, asistent pedagog a psycholog. Nejvíce zde pracuje speciálních pedagogů - 36, následně vychovatelů - 31, v neposlední řadě jsou to asistenti pedagoga - 18, a nejméně je psychologů, a to pouze 14.

Ostatní školy a školská zařízení jsme rozdělili na tyto pracovní prostředí: školní družiny, školní kluby, základní umělecké školy a střediska volného času.

Ve školních družinách pracuje 2% z celkového počtu interních vychovatelů a 10% externích jako externí vychovatelé. Ve školních klubech pracuje 171 mužů z celkového počtu 1109 jako interní vychovatelé. Externích vychovatelů je 117 z celkového počtu 335 pracovníků.

Na základních uměleckých školách pracuje 4140 interní učitelů mužů z celkového 10742 interních zaměstnanců a 425 externích učitelů z celkového počtu 997 externích zaměstnanců.

Ve střediscích volného času můžeme zaměstnance rozdělit na interní a externí. Z pedagogických pracovníků (2003) je 519 mužů, z externích 12560 je počet mužů 4886.

Ve třetí kapitole jsme se zabývali významem a přínosem mužů ve školství a jak lze muže motivovat k volbě této profese. Hlavním důsledkem nedostatku mužů je feminizace školství. Krátce jsme přiblížili historii feminizace školství v českých zemích. V druhé podkapitole jsme představili „problém dnešní doby“ což ukazuje, proč jsou muži potřební ve výchově a vzdělání. Následně jsme si představili jaké přínosy muže ve výchově a vzdělání vidí Liga otevřených mužů. V poslední podkapitole třetí kapitoly jsme se zabývali otázkou, jak muže povzbudit pro práci ve školství. Nejdříve jsme si představili Sondu Ligy otevřených mužů, která se snažila zjistit, co mužům chybí pro práci ve výchově a vzdělání. Na konci třetí kapitoly jsme si představili myšlenky Kennyho Spence, koordinátora organizace Man in Childcare, ve kterých se snaží předat, jaké kroky ke školní reformě proběhly ve Skotsku.

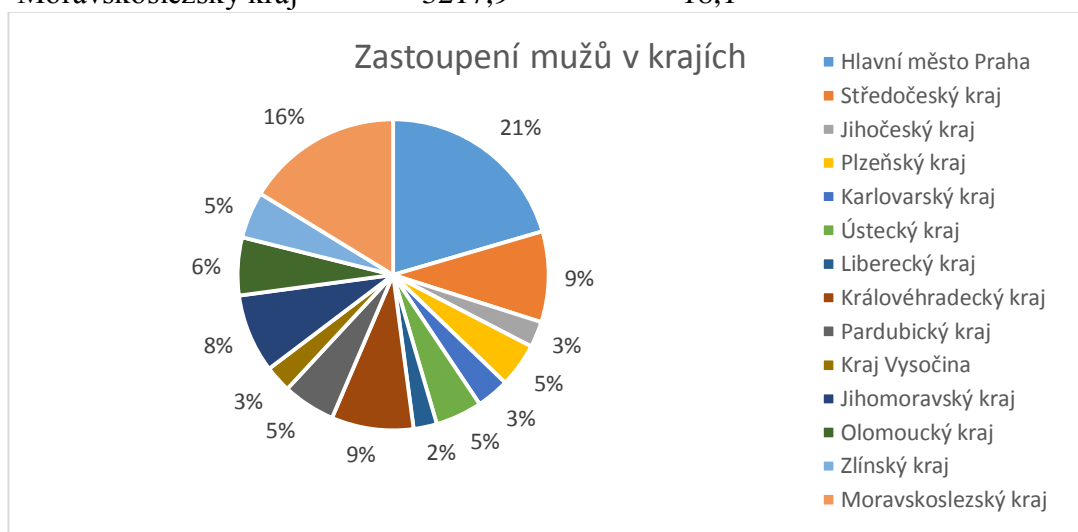
V poslední kapitole jsme si představili případovou studii třech mužů, kteří pracují ve školství. Nejdříve jsme se seznámili s jejich dětstvím a následně s jejich cestou k práci s dětmi a mládeží, představili jsme si, co rozumí pod pojmem být učitel a kde vidí klady a zápory této profese a nakonec, jaké hodnoty jsou pro ně v životě důležité a zdá je předávají dál.

Závěrem lze říci, že obecně v českém výchovně vzdělávacím systému je nedostatek mužských pracovníků, feminizace školství má negativní vliv na vychovávanou mládež, protože mužský prvek je ve výchově nezastupitelný.

Přílohy

Příloha 1. Předškolní vzdělávání – učitelé muži (přepočtení na plně zaměstnané)

Území	Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	
	celkem	z toho muži
Česká republika	27739,2	111,3
Praha	3105,1	22,8
Hlavní město Praha	3105,1	22,8
Střední Čechy	3464,2	10,5
Středočeský kraj	3464,2	10,5
Jihozápad	3177,4	8,1
Jihočeský kraj	1678,7	3
Plzeňský kraj	1498,7	5,1
Severozápad	2789,4	9,2
Karlovarský kraj	732,4	3,8
Ústecký kraj	2057	5,4
Severovýchod	4205,5	18,3
Liberecký kraj	1231,8	2,7
Královéhradecký kraj	1550,1	9,5
Pardubický kraj	1423,6	6,1
Jihovýchod	4441,6	12,2
Kraj Vysočina	1379,8	3,1
Jihomoravský kraj	3061,8	9,1
Střední Morava	3338,1	12,1
Olomoucký kraj	1788,8	6,7
Zlínský kraj	1549,3	5,4
Moravskoslezsko	3217,9	18,1
Moravskoslezský kraj	3217,9	18,1

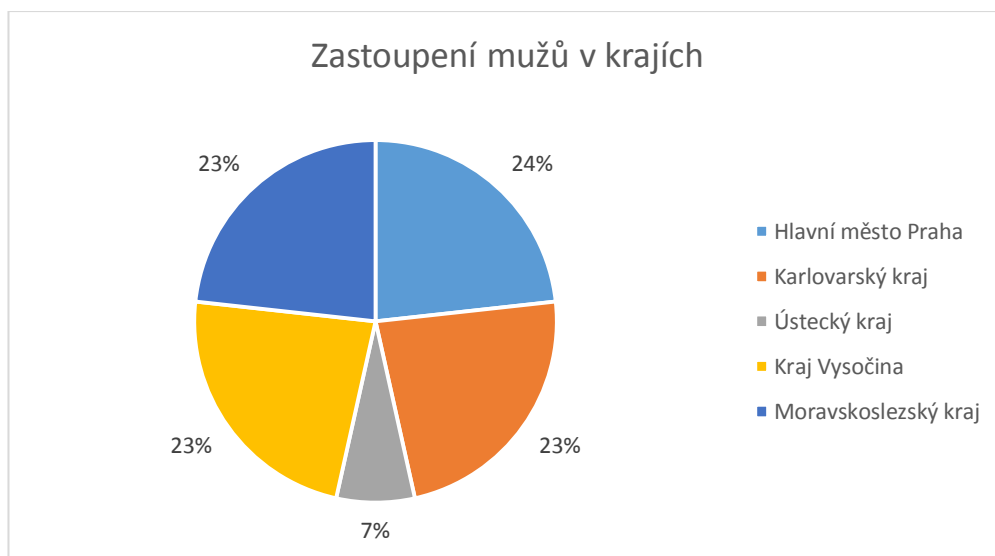

Graf 1. Zastoupení mužů v předškolním vzdělávání podle krajů

Příloha 2. Přípravné třídy ZŠ – učitelé (přepočtení na plně zaměstnané) podle území

Území	Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)	
	celkem	z toho muži
Česká republika	280,5	4,3
Praha	60,8	1
Hlavní město Praha	60,8	1
Střední Čechy	13,7	0
Středočeský kraj	13,7	0
Jihozápad	15,9	0
Jihočeský kraj	3	0
Plzeňský kraj	12,9	0
Severozápad	103,6	1,3
Karlovarský kraj	24	1
Ústecký kraj	79,6	0,3
Severovýchod	25,4	0
Liberecký kraj	7,9	0
Královéhradecký kraj	9,6	0
Pardubický kraj	7,9	0
Jihovýchod	24,8	1
Kraj Vysočina	8,9	1
Jihomoravský kraj	15,9	0
Střední Morava	6,4	0
Olomoucký kraj	5,4	0
Zlínský kraj	1	0
Moravskoslezsko	29,9	1
Moravskoslezský kraj	29,9	1

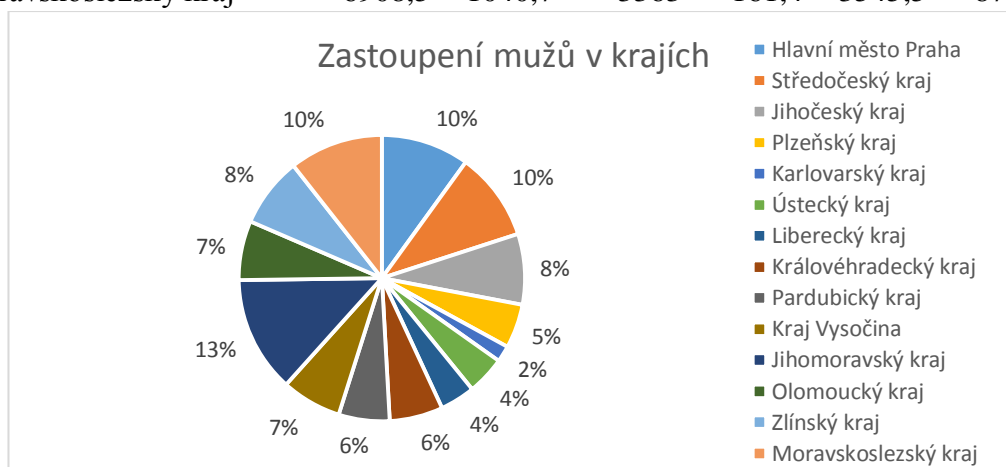

Graf 2. Zastoupení mužů v přípravných třídách ZŠ podle krajů

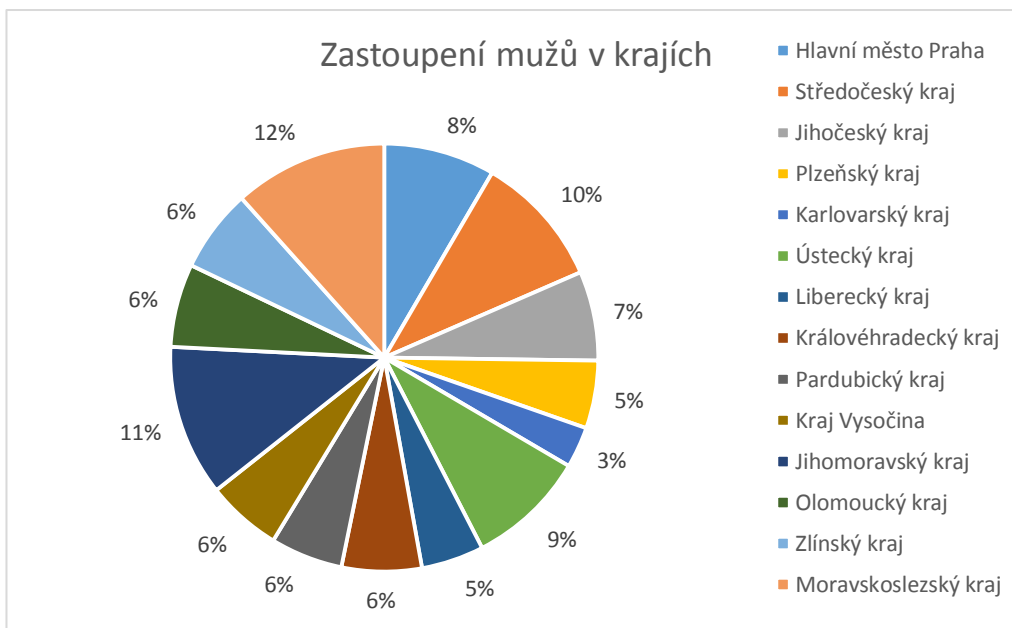
Příloha 3. Základní zdělávání – učitelé (přepočtení na plně zaměstnané) podle území a stupně ZŠ

Učitelé (přepočtení na plně zaměstnané)

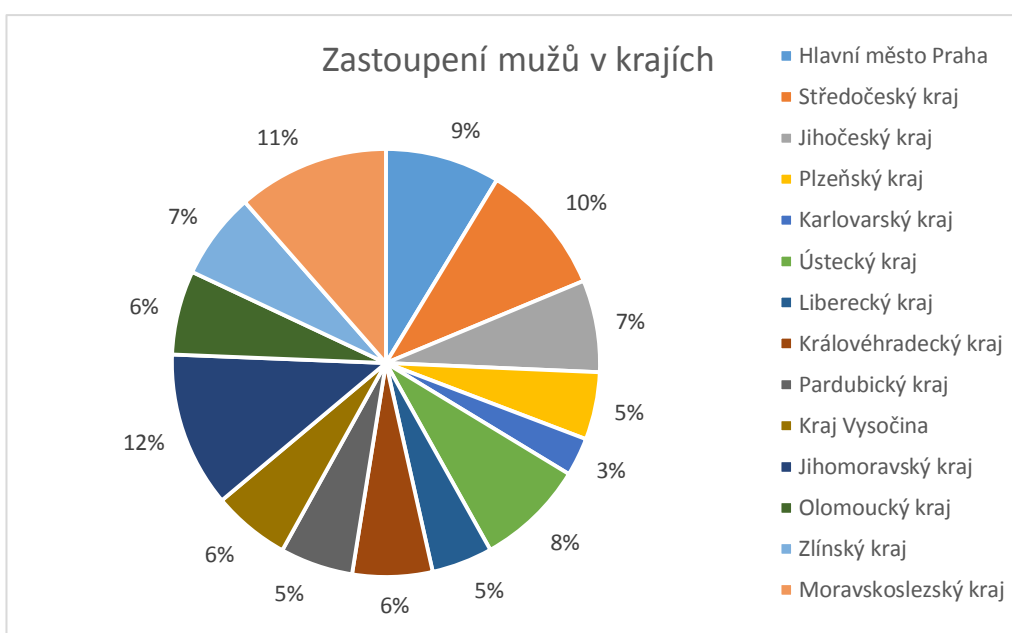
Území / Stupeň školy	základní vzdělávání celkem		1. stupeň ZŠ		2. stupeň ZŠ	
	celkem	z toho muži	celkem	z toho muži	Celkem	z toho muži
Česká republika	57668,9	9087,6	28374,9	1521,9	29294	7565,7
Praha	5438,8	787,9	2769,8	151,7	2669	636,2
Hlavní město Praha	5438,8	787,9	2769,8	151,7	2669	636,2
Střední Čechy	6961,2	914,1	3557	152,7	3404,2	761,4
Středočeský kraj	6961,2	914,1	3557	152,7	3404,2	761,4
Jihozápad	6659,1	1096	3237,7	197,3	3421,4	898,7
Jihočeský kraj	3553,9	632,4	1693,4	121,6	1860,5	510,8
Plzeňský kraj	3105,2	463,6	1544,3	75,7	1560,9	387,9
Severozápad	6563,3	1008,8	3113,5	93,9	3449,8	914,9
Karlovarský kraj	1641,5	262,9	795	28	846,5	234,9
Ústecký kraj	4921,8	745,9	2318,5	65,9	2603,3	680
Severovýchod	8802,6	1468,2	4274,6	239,6	4528	1228,6
Liberecký kraj	2579	418	1233,1	60,3	1345,9	357,7
Královéhradecký kraj	3256,1	549,4	1607,5	91,7	1648,6	457,7
Pardubický kraj	2967,5	500,8	1434	87,6	1533,5	413,2
Jihovýchod	9294,6	1598,4	4592	302,9	4702,6	1295,5
Kraj Vysočina	3000,7	532,6	1439,2	103,2	1561,5	429,4
Jihomoravský kraj	6293,9	1065,8	3152,8	199,7	3141,1	866,1
Střední Morava	7040,8	1173,5	3467,3	222,4	3573,5	951,1
Olomoucký kraj	3619,2	577,9	1791,2	102	1828	475,9
Zlínský kraj	3421,6	595,6	1676,1	120,4	1745,5	475,2
Moravskoslezsko	6908,5	1040,7	3363	161,4	3545,5	879,3
Moravskoslezský kraj	6908,5	1040,7	3363	161,4	3545,5	879,3

Graf 3a. Zastoupení mužů na 1. stupni ZŠ na podle krajů

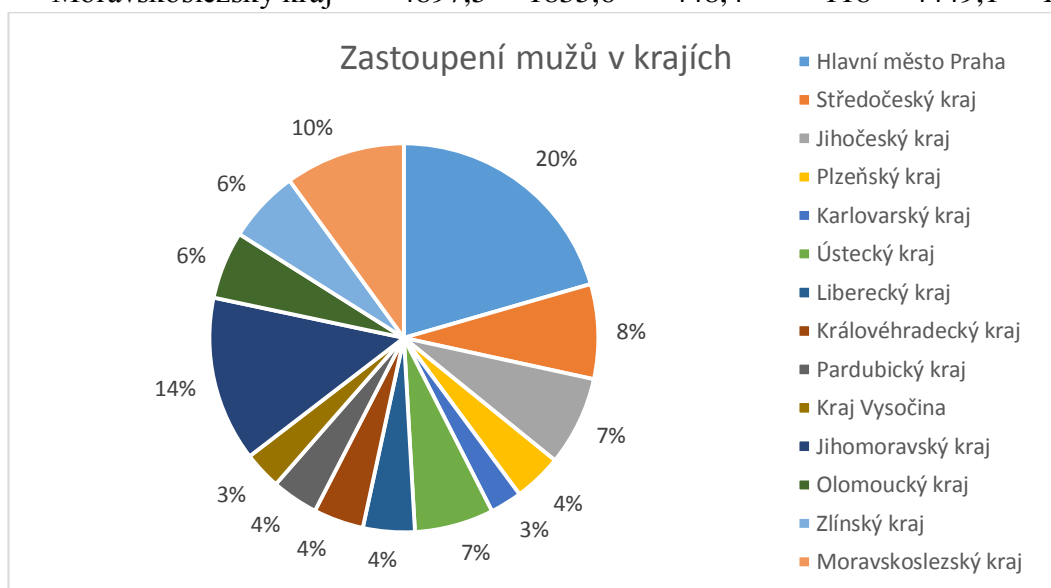
Graf 3b. Zastoupení mužů na 2. stupni ZŠ na podle krajů

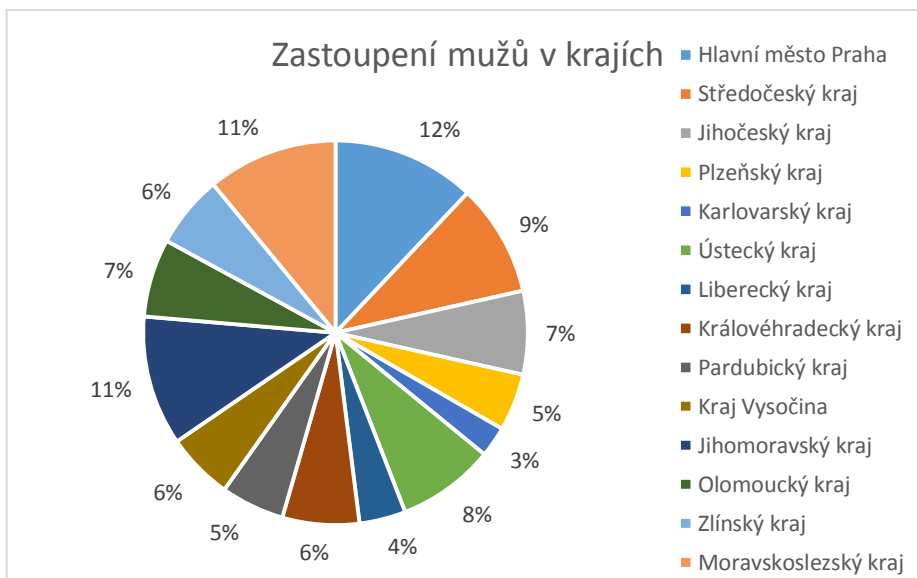
Graf 3c. Zastoupení mužů na ZŠ (celkem) na podle krajů

Příloha 4. Vzdělávání ve středních školách – učitelé (přepočtení na plně zaměstnané) – podle území

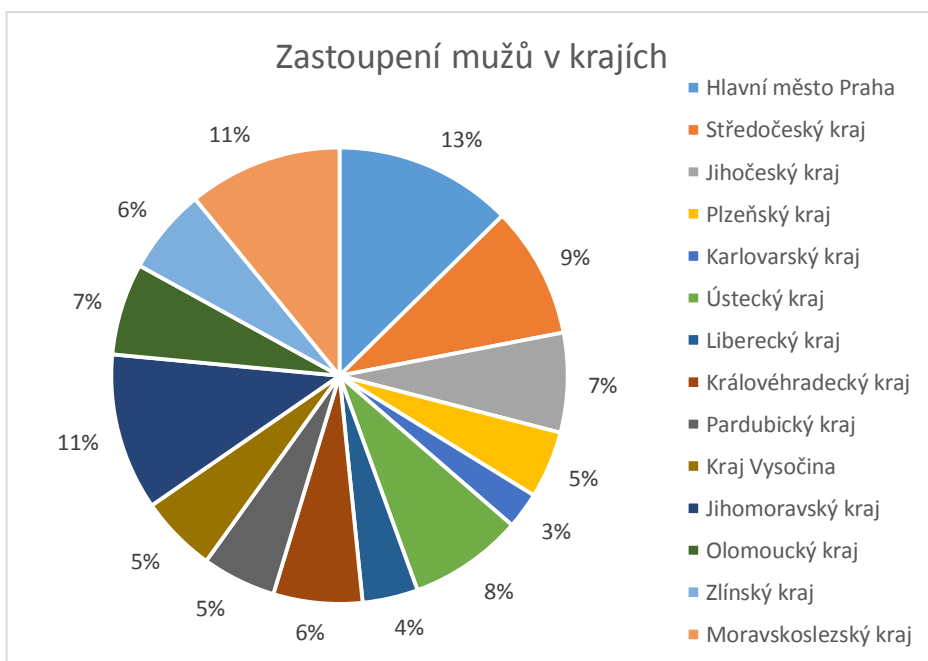
Území	celkem	z celku				
		z toho muži	na nižším stupni gymnází		Jiné	
			celkem	muži	celkem	muži
Česká republika	41788,8	16842,5	3983,4	1179,8	37805,4	15662,7
Praha	5775,9	2128,3	773,5	242,3	5002,4	1886
Hlavní město Praha	5775,9	2128,3	773,5	242,3	5002,4	1886
Střední Čechy	3890,3	1571,2	357,4	92,9	3532,9	1478,3
Středočeský kraj	3890,3	1571,2	357,4	92,9	3532,9	1478,3
Jihozápad	4776,6	1990,6	487,4	135,2	4289,2	1855,4
Jihočeský kraj	2729,1	1188,3	309,2	87,7	2419,9	1100,6
Plzeňský kraj	2047,5	802,3	178,2	47,5	1869,3	754,8
Severozápad	4406,1	1796	359,7	108,8	4046,4	1687,2
Karlovarský kraj	1099,7	434,3	124,7	31,2	975	403,1
Ústecký kraj	3306,4	1361,7	235	77,6	3071,4	1284,1
Severovýchod	6076,3	2607,2	437,2	145,7	5639,1	2461,5
Liberecký kraj	1560,6	662,3	147,2	50,7	1413,4	611,6
Královéhradecký kraj	2407,2	1061,5	145,1	49,2	2262,1	1012,3
Pardubický kraj	2108,5	883,4	144,9	45,8	1963,6	837,6
Jihovýchod	6805,9	2790,3	657,6	199,1	6148,3	2591,2
Kraj Vysočina	2148,6	918,1	133,1	37	2015,5	881,1
Jihomoravský kraj	4657,3	1872,2	524,5	162,1	4132,8	1710,1
Střední Morava	5160,2	2123,3	462,2	137,8	4698	1985,5
Olomoucký kraj	2744,7	1097,1	260,3	66,5	2484,4	1030,6
Zlínský kraj	2415,5	1026,2	201,9	71,3	2213,6	954,9
Moravskoslezsko	4897,5	1835,6	448,4	118	4449,1	1717,6
Moravskoslezský kraj	4897,5	1835,6	448,4	118	4449,1	1717,6

Graf 4a. Zastoupení mužů na nižším stupni gymnázií na podle krajů

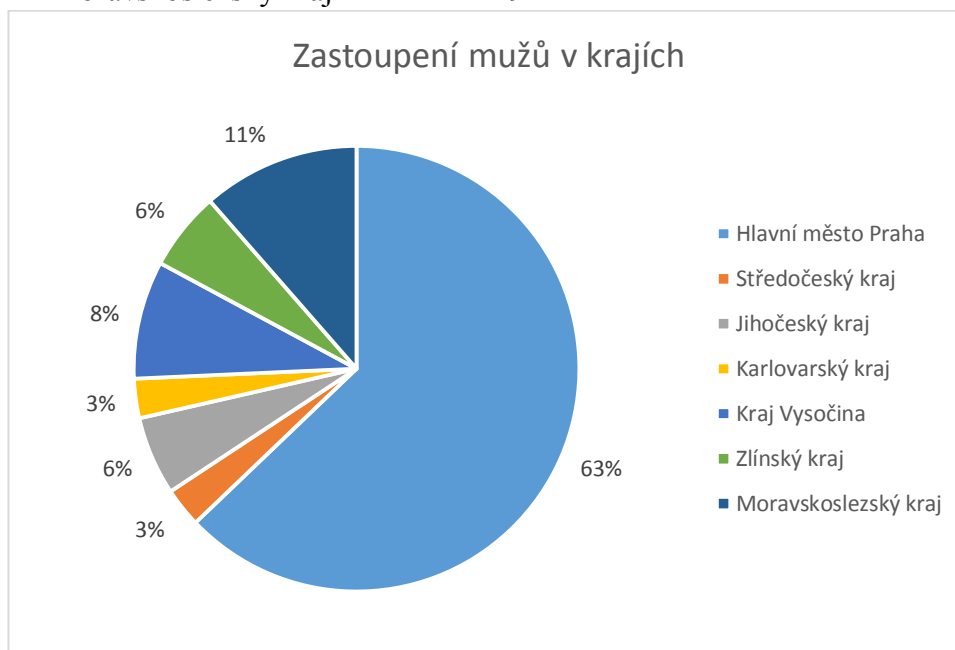
Graf 4b. Zastoupení mužů na jiných středních školách než nižší stupeň gymnázií na podle krajů

Graf 4c. Zastoupení mužů na středních školách (celkem) podle krajů

Příloha 5. Střediska praktického vyučování – počet pracovníků (fyzické osoby) – podle území

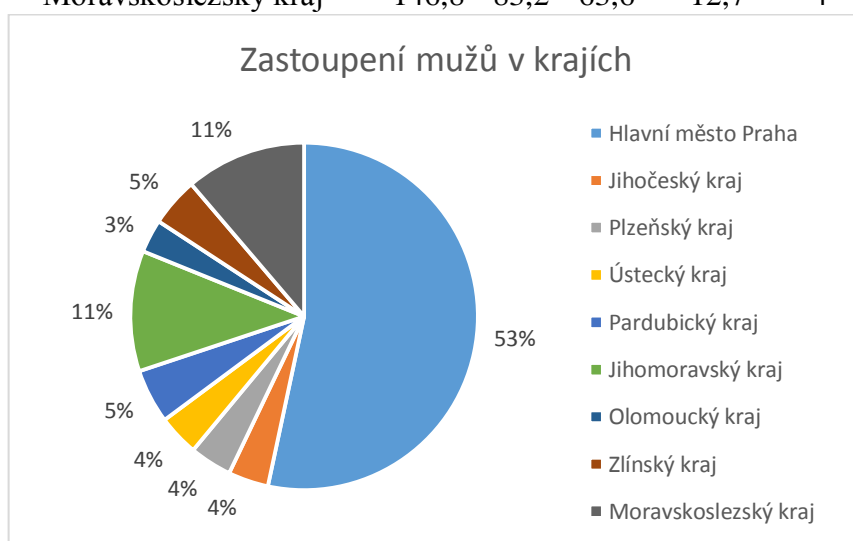
Území	Počet pracovníků (fyzické osoby)	
	celkem	z toho muži
Česká republika	92	35
Praha	59	22
Hlavní město Praha	59	22
Střední Čechy	8	1
Středočeský kraj	8	1
Jihozápad	2	2
Jihočeský kraj	2	2
Plzeňský kraj	0	0
Severozápad	4	1
Karlovarský kraj	4	1
Ústecký kraj	0	0
Severovýchod	0	0
Liberecký kraj	0	0
Královéhradecký kraj	0	0
Pardubický kraj	0	0
Jihovýchod	3	3
Kraj Vysočina	3	3
Jihomoravský kraj	0	0
Střední Morava	7	2
Olomoucký kraj	0	0
Zlínský kraj	7	2
Moravskoslezsko	9	4
Moravskoslezský kraj	9	4

Graf 5. Zastoupení mužů ve střediscích praktického vyučování podle krajů

Příloha 6. Vzdělávání v konzervatořích – učitelé (přepočtení na plně zaměstnané), – podle území

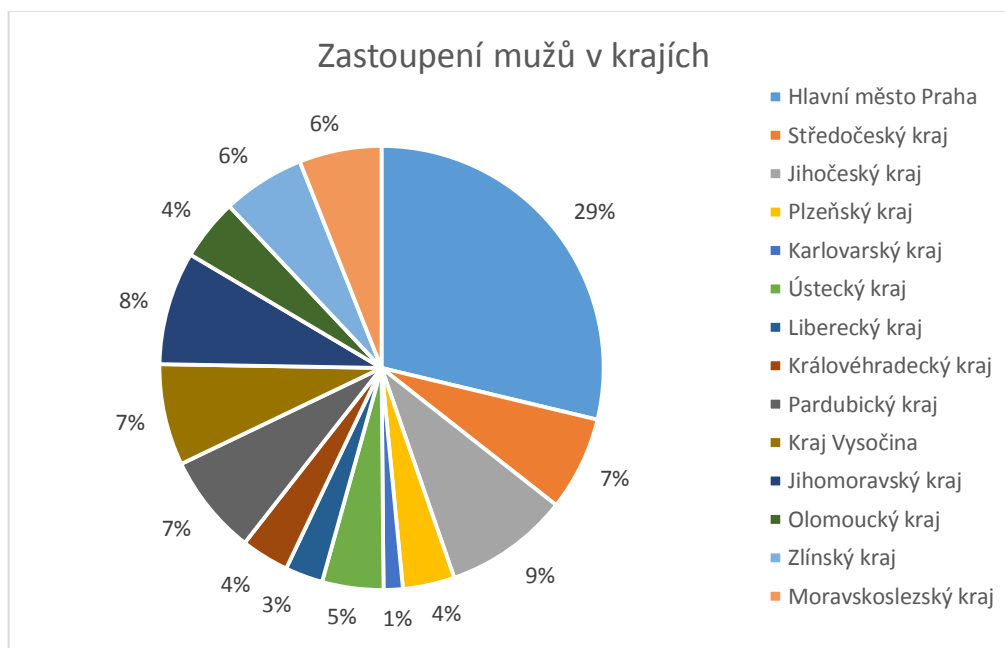
Území	celkem	z toho		z celku v 1.–4. roč. 8let. vzděl. programu		ve třídách/skupinách pro žáky se SVP	
		ženy	muži	celkem	muži	celkem	muži
Česká republika	1126,6	561	566	69,7	14	35,4	13,7
Praha	569,8	268	302	53,8	10	35,4	13,7
Hlavní město Praha	569,8	268	302	53,8	10	35,4	13,7
Střední Čechy	0	0	0	0	0	0	0
Středočeský kraj	0	0	0	0	0	0	0
Jihozápad	90,4	47	43,4	0	0	0	0
Jihočeský kraj	43,8	22,6	21,2	0	0	0	0
Plzeňský kraj	46,6	24,4	22,2	0	0	0	0
Severozápad	49,1	27,5	21,6	0	0	0	0
Karlovarský kraj	0	0	0	0	0	0	0
Ústecký kraj	49,1	27,5	21,6	0	0	0	0
Severovýchod	52,1	23,5	28,6	0	0	0	0
Liberecký kraj	0	0	0	0	0	0	0
Královéhradecký kraj	0	0	0	0	0	0	0
Pardubický kraj	52,1	23,5	28,6	0	0	0	0
Jihovýchod	139,3	75,8	63,5	3,2	0	0	0
Kraj Vysočina	0	0	0	0	0	0	0
Jihomoravský kraj	139,3	75,8	63,5	3,2	0	0	0
Střední Morava	79,1	35,9	43,2	0	0	0	0
Olomoucký kraj	35	17,5	17,5	0	0	0	0
Zlínský kraj	44,1	18,4	25,7	0	0	0	0
Moravskoslezsko	146,8	83,2	63,6	12,7	4	0	0
Moravskoslezský kraj	146,8	83,2	63,6	12,7	4	0	0

Graf 6. Zastoupení mužů na konzervatořích podle krajů

Příloha 7. VOŠ – učitelé (přepočtení na plně zaměstnané) – podle území

Území	celkem	z toho muži
Česká republika	1876	694,8
Praha	499,2	199,7
Hlavní město Praha	499,2	199,7
Střední Čechy	160	47,6
Středočeský kraj	160	47,6
Jihozápad	220,9	89,4
Jihočeský kraj	137,1	63,2
Plzeňský kraj	83,8	26,2
Severozápad	142,5	40,7
Karlovarský kraj	37	9,7
Ústecký kraj	105,5	31
Severovýchod	214,4	94,3
Liberecký kraj	37,3	19,1
Královéhradecký kraj	75,8	24,3
Pardubický kraj	101,3	50,9
Jihovýchod	298,1	108,6
Kraj Vysočina	110,7	51,3
Jihomoravský kraj	187,4	57,3
Střední Morava	181,5	72,8
Olomoucký kraj	89,3	31
Zlínský kraj	92,2	41,8
Moravskoslezsko	159,4	41,7
Moravskoslezský kraj	159,4	41,7

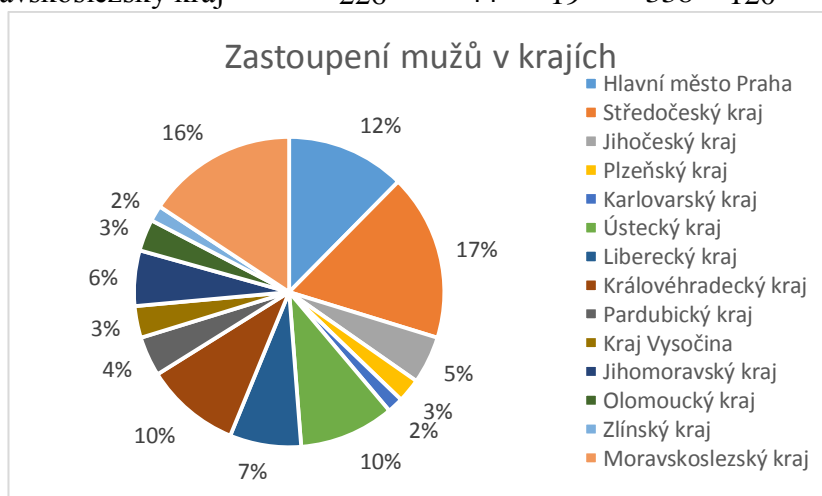

Graf 7. Zastoupení mužů na vysokých odborných školách podle krajů

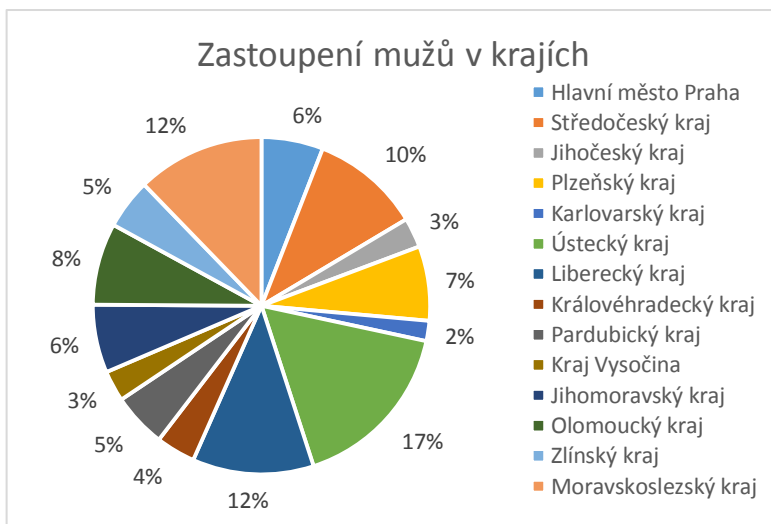

Příloha 8. Zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy – pracovníci, muži
(fyzické osoby) – podle území

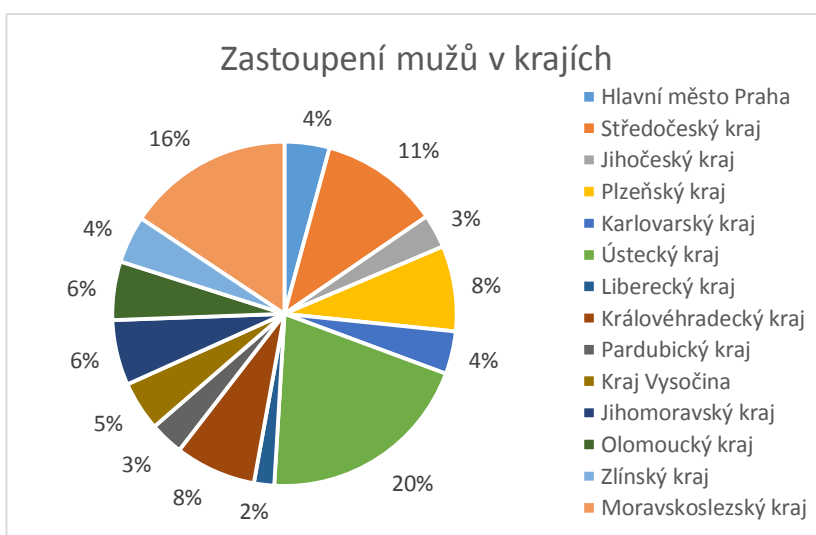
Území	Pracovníci (fyz. os.) muži	v tom							
		speciální pedagogové		vychovatelé (vč. ved.)		asistenti pedagogů		psychologové	
		celkem	muži	celkem	muži	celkem	muži	celkem	muži
Česká republika	1535	253	108	2632	892	1011	454	77	22
Praha	119	27	15	152	58	60	20	14	4
Hlavní město Praha	119	27	15	152	58	60	20	14	4
Střední Čechy	169	21	8	318	103	142	53	8	0
Středočeský kraj	169	21	8	318	103	142	53	8	0
Jihozápad	165	22	9	307	98	189	53	8	1
Jihočeský kraj	54	12	6	131	28	66	15	4	1
Plzeňský kraj	111	10	3	176	70	123	38	4	0
Severozápad	307	28	14	489	182	115	96	7	6
Karlovarský kraj	29	2	2	94	19	5	0	0	0
Ústecký kraj	278	26	12	395	163	110	96	7	6
Severovýchod	207	54	26	364	114	163	60	15	3
Liberecký kraj	57	22	9	111	37	20	9	7	1
Královéhradecký kraj	103	17	12	149	51	94	36	6	2
Pardubický kraj	47	15	5	104	26	49	15	2	0
Jihovýchod	161	39	11	329	93	120	51	10	3
Kraj Vysočina	56	17	4	141	29	64	22	4	1
Jihomoravský kraj	105	22	7	188	64	56	29	6	2
Střední Morava	181	18	6	335	124	102	47	7	1
Olomoucký kraj	108	11	4	200	77	76	26	5	0
Zlínský kraj	73	7	2	135	47	26	21	2	1
Moravskoslezsko	226	44	19	338	120	120	74	8	4
Moravskoslezský kraj	226	44	19	338	120	120	74	8	4

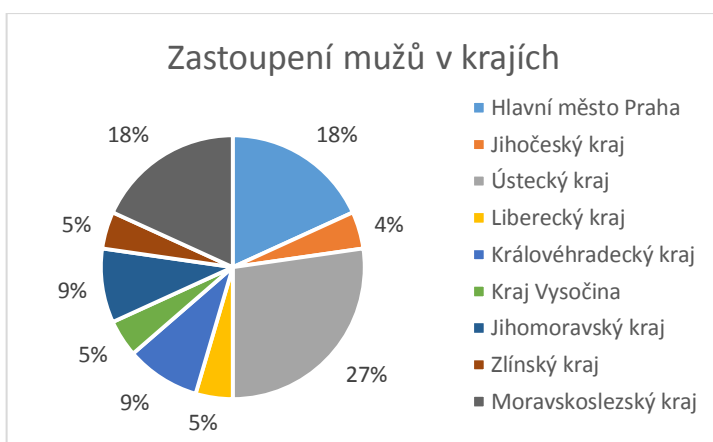
Graf 8a. Zastoupení speciálních pedagogů (mužů) v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy podle krajů

Graf 8b. Zastoupení vychovatelů včetně vedoucích vychovatelů (mužů) v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy podle krajů

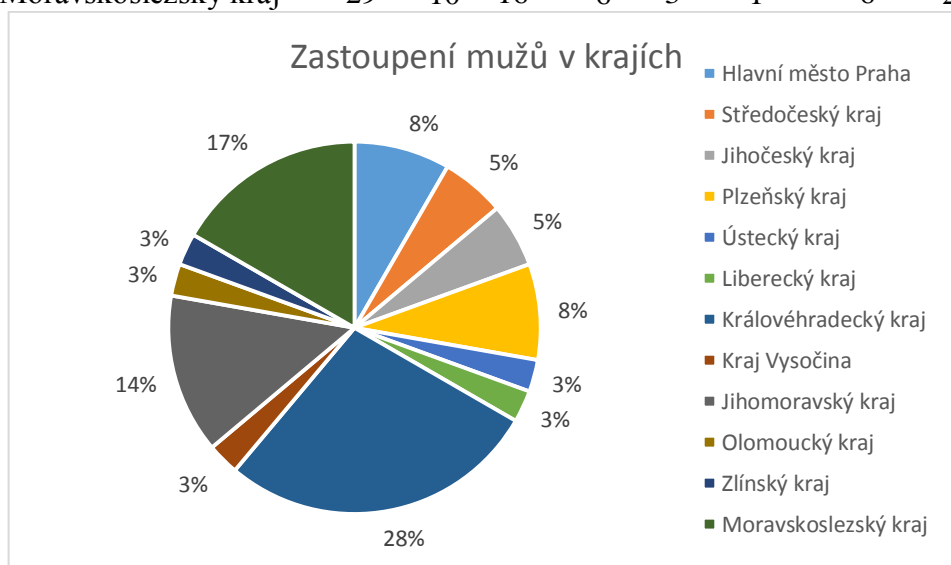
Graf 8c. Zastoupení asistentů pedagogů (mužů) v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy podle krajů.

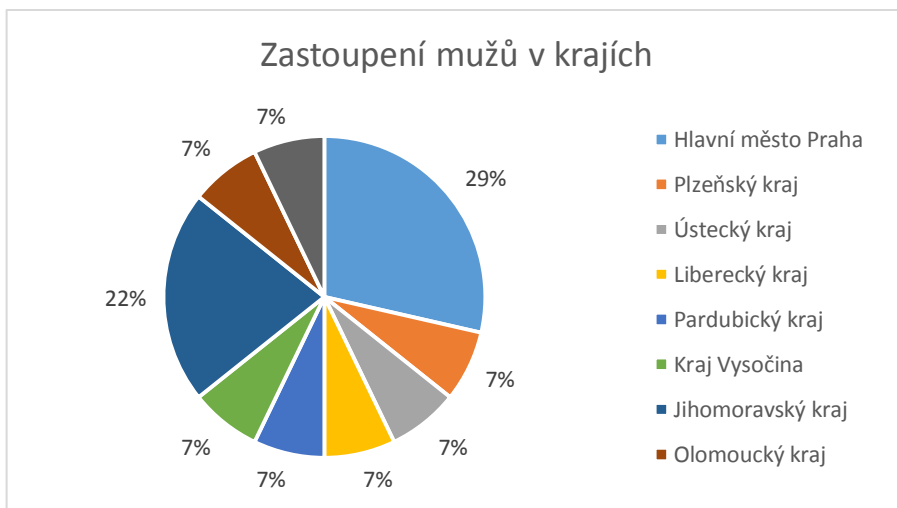
Graf 8d. Zastoupení psychologů (mužů) v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy podle krajů.

Příloha 9. Střediska výchovné péče – pedagogové, muži – podle území

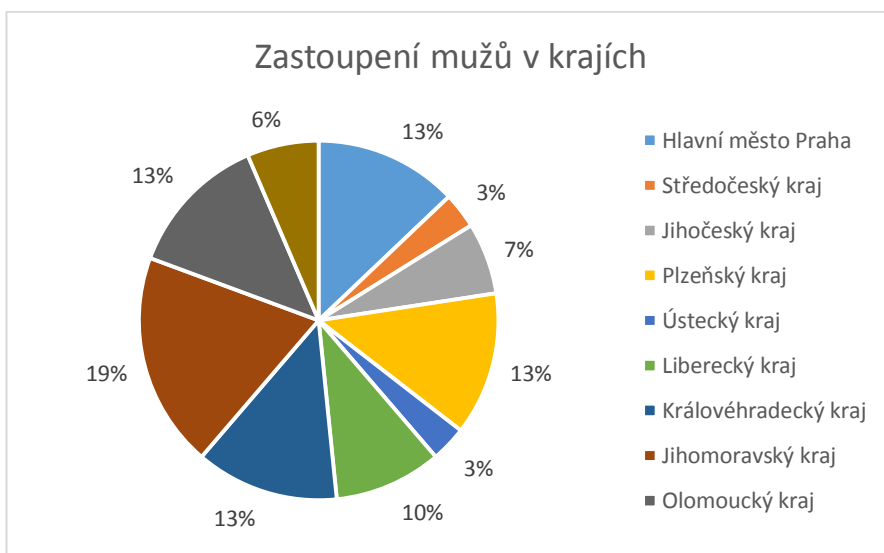
Území	Fyzické osoby z toho pedagogové									
	cel.		spec. ped.		Psycholo- gové		vych. (vč. ved. vych.)		as. ped.	
	cel.	muži	cel.	muži	cel.	muži	cel.	muži	cel.	muži
Česká republika	279	102	114	36	53	14	66	31	41	18
Praha	32	11	14	3	10	4	7	4	1	0
Hlavní město Praha	32	11	14	3	10	4	7	4	1	0
Střední Čechy	18	7	4	2	4	0	5	1	3	3
Středočeský kraj	18	7	4	2	4	0	5	1	3	3
Jihozápad	49	15	21	5	8	1	11	6	9	3
Jihočeský kraj	20	5	11	2	3	0	4	2	2	1
Plzeňský kraj	29	10	10	3	5	1	7	4	7	2
Severozápad	11	5	5	1	1	1	3	1	2	2
Karlovarský kraj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ústecký kraj	11	5	5	1	1	1	3	1	2	2
Severovýchod	69	25	31	11	13	2	15	7	10	5
Liberecký kraj	21	7	8	1	2	1	6	3	5	2
Královéhradecký kraj	46	17	22	10	10	0	9	4	5	3
Pardubický kraj	2	1	1	0	1	1	0	0	0	0
Jihovýchod	43	20	14	6	10	4	11	6	5	2
Kraj Vysočina	2	2	1	1	1	1	0	0	0	0
Jihomoravský kraj	41	18	13	5	9	3	11	6	5	2
Střední Morava	28	9	9	2	4	1	8	4	7	2
Olomoucký kraj	24	8	6	1	3	1	8	4	7	2
Zlínský kraj	4	1	3	1	1	0	0	0	0	0
Moravskoslezsko	29	10	16	6	3	1	6	2	4	1
Moravskoslezský kraj	29	10	16	6	3	1	6	2	4	1

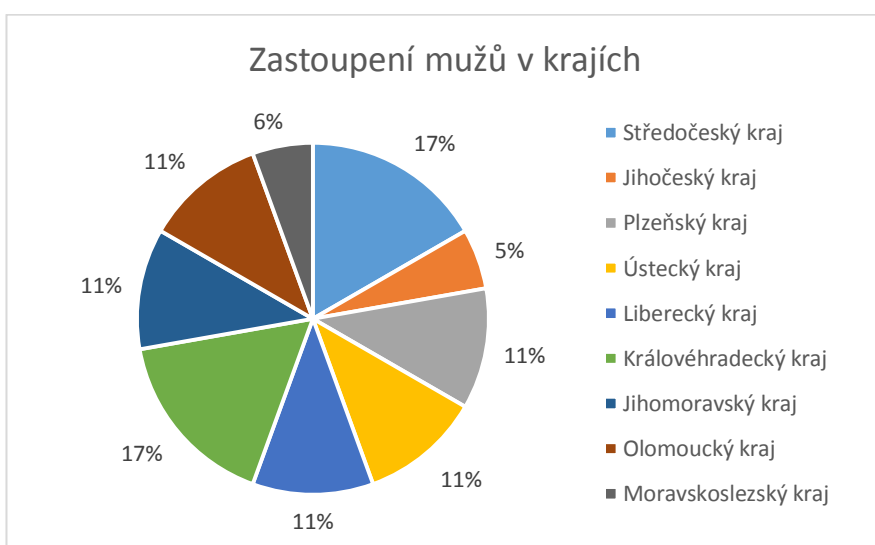
Graf 9a. Zastoupení speciálních pedagogů (mužů) v střediscích výchovné péče podle krajů

Graf 9b. Zastoupení psychologů (mužů) v střediscích výchovné péče podle krajů

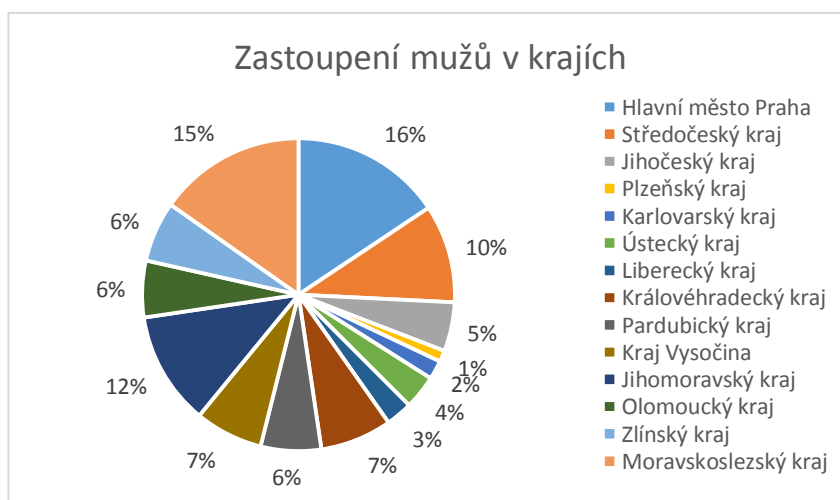
Graf 9c. Zastoupení vych. včetně ved. vychovatelů (mužů) v střediscích výchovné péče podle krajů

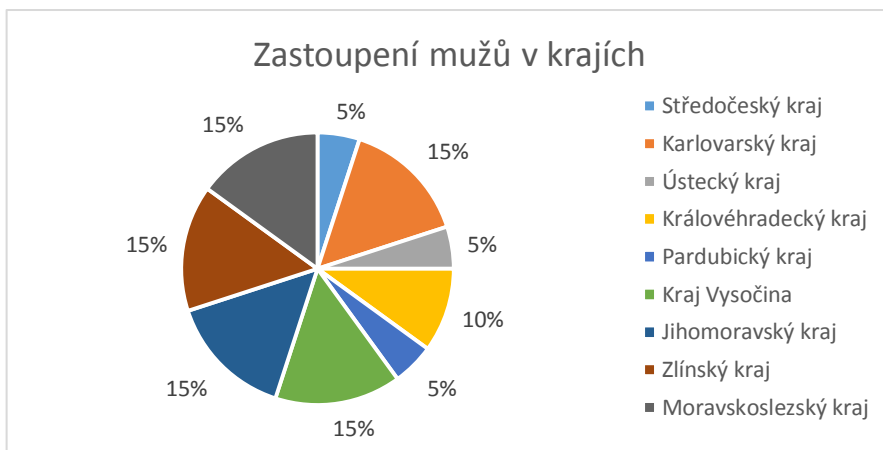
Graf 9d. Zastoupení asistentů pedagogů (mužů) v střediscích výchovné péče podle krajů

Příloha 10. Školní družiny – pracovníci, muži – podle území

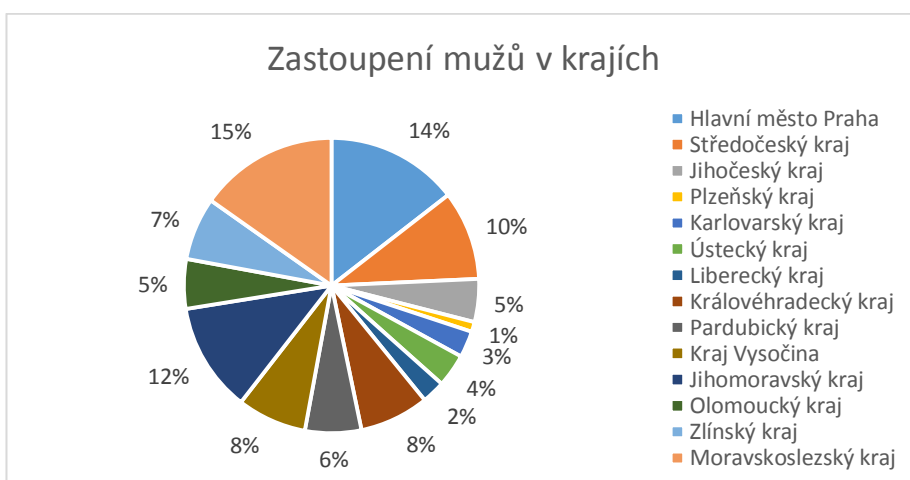
Území	Vychovatelé fyzické osoby						Ost. ped. prac. fyzické osoby					
			v tom						v tom			
	cel.	m.	int.	ext.	cel.	m.	cel.	m.	int.	ext.	cel.	m.
Česká republika	11049	276	10847	256	202	20	827	137	523	70	304	67
Praha	1333	40	1328	40	5	0	112	37	96	27	16	10
Hlavní město Praha	1333	40	1328	40	5	0	112	37	96	27	16	10
Střední Čechy	1458	27	1435	26	23	1	126	14	92	7	34	7
Středočeský kraj	1458	27	1435	26	23	1	126	14	92	7	34	7
Jihozápad	1235	16	1215	16	20	0	108	17	40	3	68	14
Jihočeský kraj	679	13	666	13	13	0	62	10	19	1	43	9
Plzeňský kraj	556	3	549	3	7	0	46	7	21	2	25	5
Severozápad	1054	18	1045	14	9	4	16	0	15	0	1	0
Karlovarský kraj	275	8	268	5	7	3	8	0	8	0	0	0
Ústecký kraj	779	10	777	9	2	1	8	0	7	0	1	0
Severovýchod	1636	45	1611	42	25	3	135	18	99	11	36	7
Liberecký kraj	443	7	442	7	1	0	31	4	24	2	7	2
Královéhradecký kraj	644	21	628	19	16	2	65	9	51	7	14	2
Pardubický kraj	549	17	541	16	8	1	39	5	24	2	15	3
Jihovýchod	1819	54	1752	48	67	6	123	19	76	9	47	10
Kraj Vysočina	586	21	556	18	30	3	52	10	32	4	20	6
Jihomoravský kraj	1233	33	1196	30	37	3	71	9	44	5	27	4
Střední Morava	1274	34	1243	31	31	3	123	19	60	9	63	10
Olomoucký kraj	696	15	690	15	6	0	42	7	22	4	20	3
Zlínský kraj	578	19	553	16	25	3	81	12	38	5	43	7
Moravskoslezsko	1240	42	1218	39	22	3	84	13	45	4	39	9
Moravskoslezský kraj	1240	42	1218	39	22	3	84	13	45	4	39	9

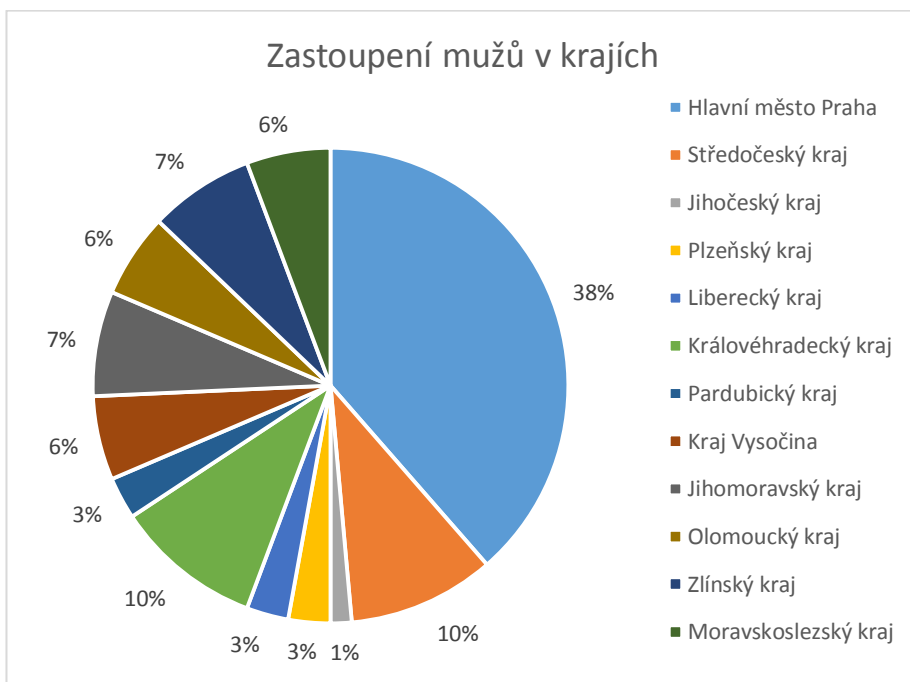
Graf 10a. Zastoupení interních vychovatelů (mužů) ve školních družinách podle krajů

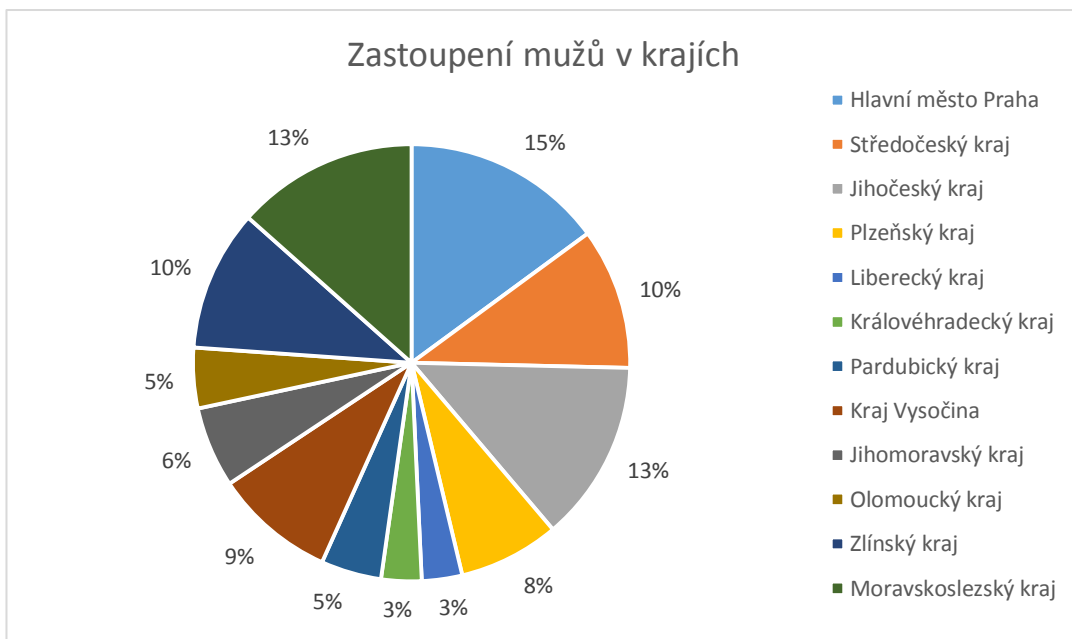
Graf 10b. Zastoupení externích vychovatelů (mužů) ve školních družinách podle krajů

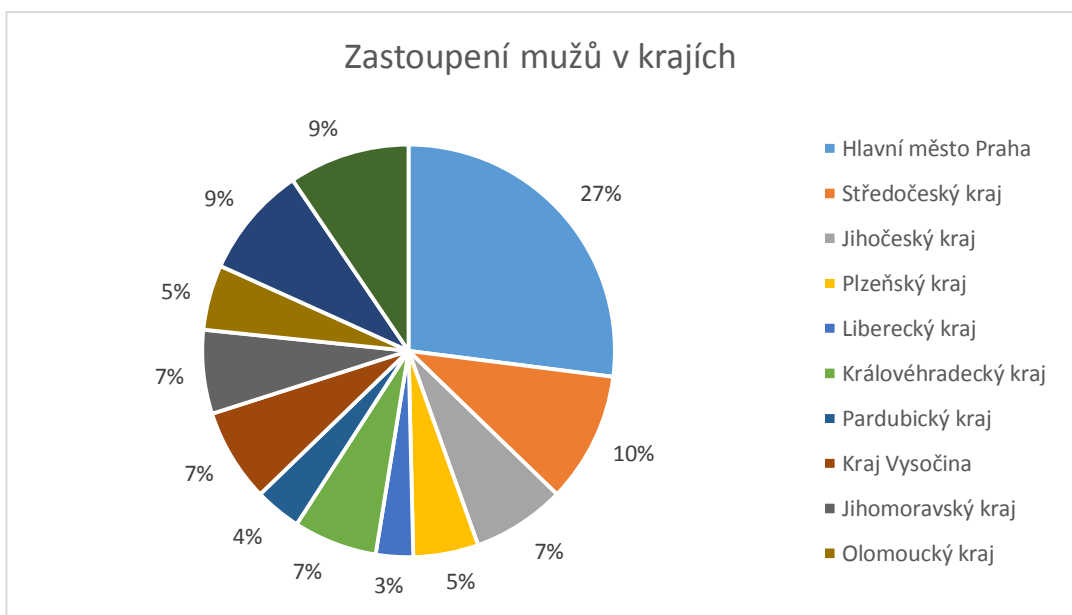
Graf 10c. Zastoupení všech vychovatelů (mužů) ve školních družinách podle krajů

Graf 10d. Zastoupení interních ostatních pedagogických pracovníků (mužů) ve školních družinách podle krajů

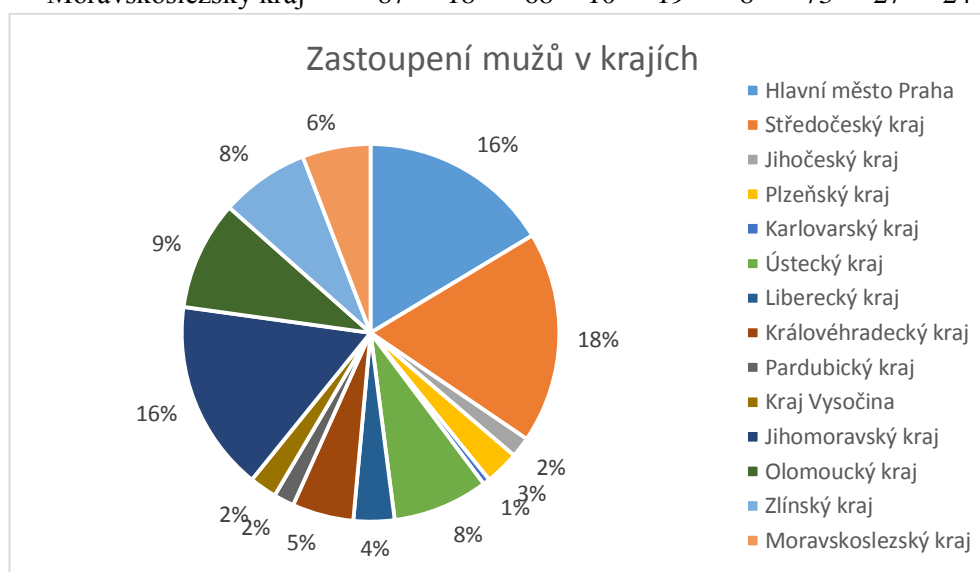
Graf 10e. Zastoupení externích ostatních pedagogických pracovníků (mužů) ve školních družinách podle krajů

Graf 10f. Zastoupení všech ostatních pedagogických pracovníků (mužů) ve školních družinách podle krajů

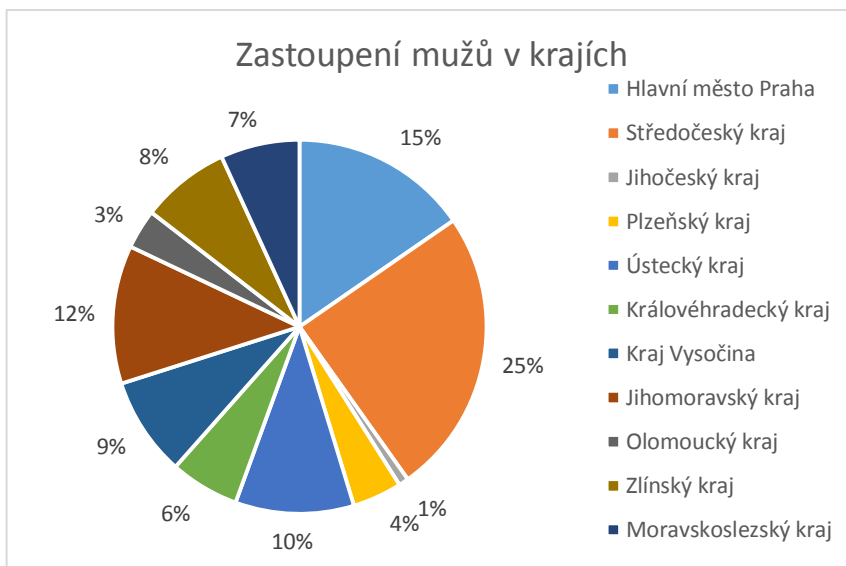
Příloha 11. Školní kluby – pracovníci, muži – podle území

Území	Vychovatelé fyzické osoby						Ostatní pedagogičtí pracovníci fyzické osoby					
			v tom						v tom			
	cel.	m.	int.		ext.		cel.	m.	int.		ext.	
			cel.	m.	cel.	m.			cel.	m.	cel.	m.
Česká republika	1444	288	1109	171	335	117	1673	428	671	144	1002	284
Praha	192	46	132	28	60	18	186	55	71	15	115	40
Hlavní město Praha	192	46	132	28	60	18	186	55	71	15	115	40
Střední Čechy	336	60	248	31	88	29	186	32	85	15	101	17
Středočeský kraj	336	60	248	31	88	29	186	32	85	15	101	17
Jihozápad	111	14	81	8	30	6	163	34	69	11	94	23
Jihočeský kraj	63	4	49	3	14	1	117	26	29	5	88	21
Plzeňský kraj	48	10	32	5	16	5	46	8	40	6	6	2
Severozápad	119	27	92	15	27	12	151	38	75	8	76	30
Karlovarský kraj	5	1	5	1	0	0	12	2	2	0	10	2
Ústecký kraj	114	26	87	14	27	12	139	36	73	8	66	28
Severovýchod	113	25	92	18	21	7	76	26	41	9	35	17
Liberecký kraj	27	6	27	6	0	0	18	3	16	3	2	0
Královéhradecký kraj	66	16	45	9	21	7	49	19	17	3	32	16
Pardubický kraj	20	3	20	3	0	0	9	4	8	3	1	1
Jihovýchod	276	56	228	32	48	24	384	98	156	36	228	62
Kraj Vysočina	79	14	62	4	17	10	101	33	65	17	36	16
Jihomoravský kraj	197	42	166	28	31	14	283	65	91	19	192	46
Střední Morava	210	42	168	29	42	13	454	118	150	41	304	77
Olomoucký kraj	85	20	76	16	9	4	82	23	56	18	26	5
Zlínský kraj	125	22	92	13	33	9	372	95	94	23	278	72
Moravskoslezsko	87	18	68	10	19	8	73	27	24	9	49	18
Moravskoslezský kraj	87	18	68	10	19	8	73	27	24	9	49	18

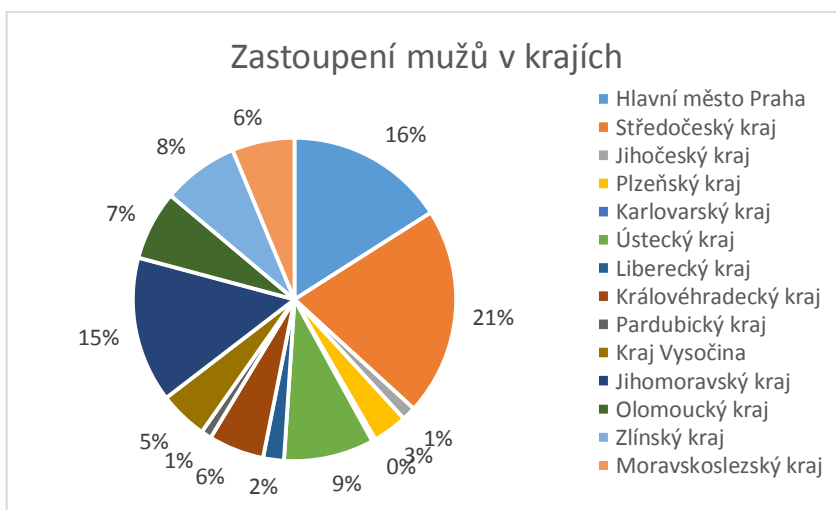

Graf 11a. Zastoupení interních vychovatelů (mužů) ve školních klubech podle krajů

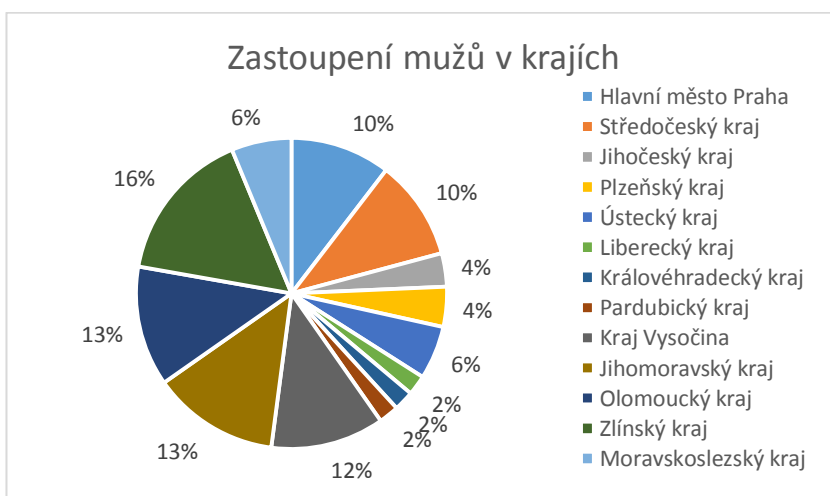

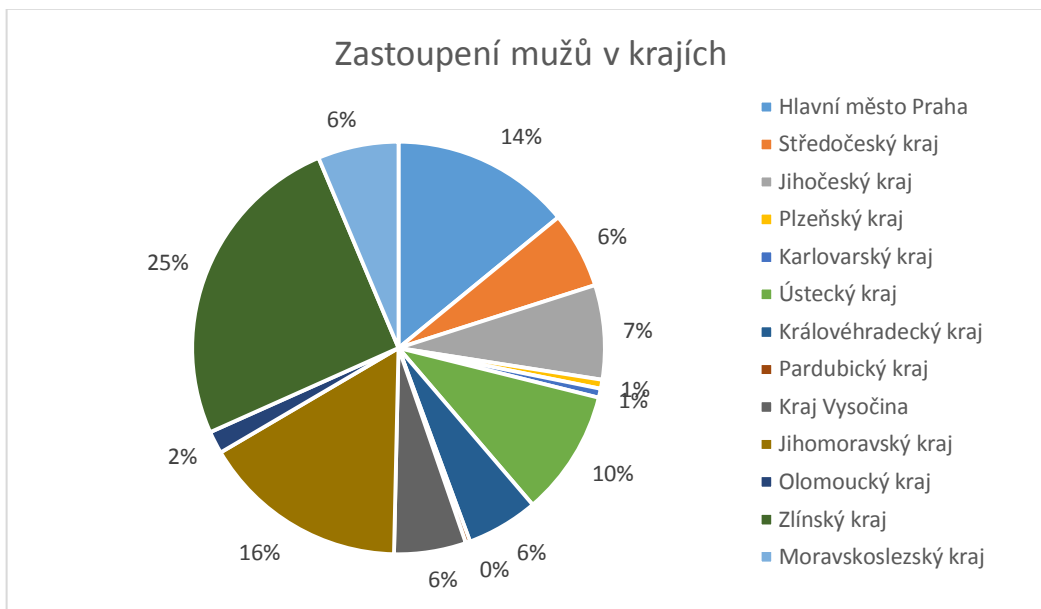
Graf 11b. Zastoupení externích vychovatelů (mužů) ve školních klubech podle krajů

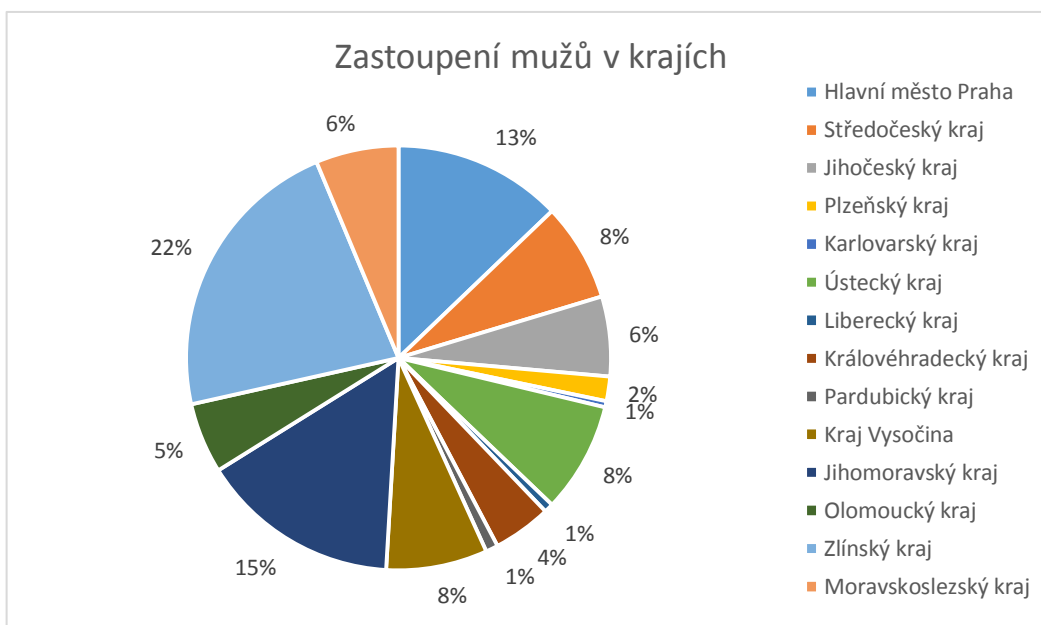
Graf 11c. Zastoupení všech vychovatelů (mužů) ve školních klubech podle krajů

Graf 11d. Zastoupení interních ostatních pedagogických pracovníků (mužů) ve školních klubech podle krajů

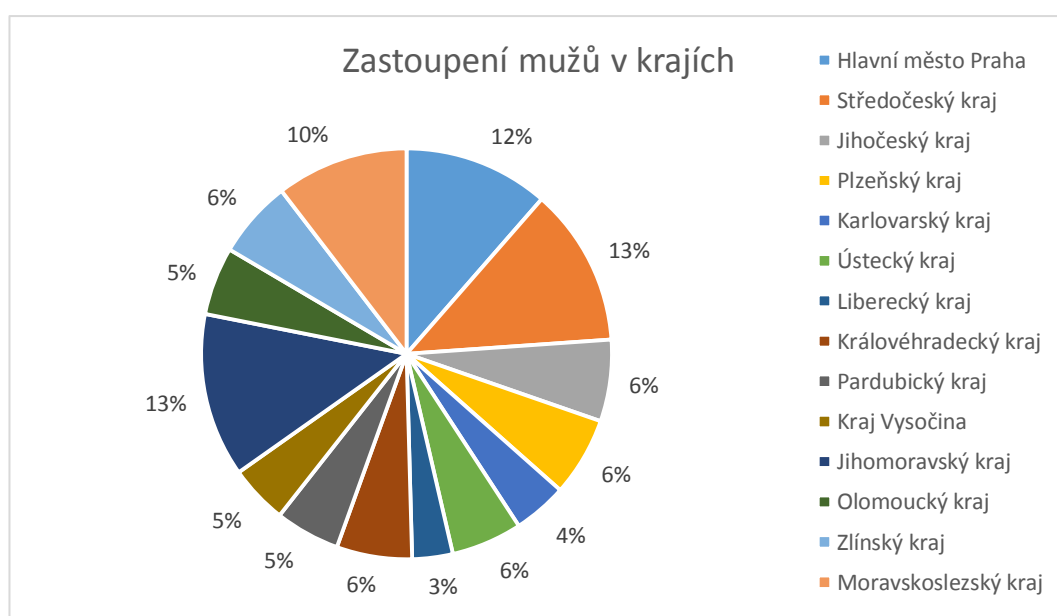
Graf 11e. Zastoupení externích ostatních pedagogických pracovníků (mužů) ve školních klubech podle krajů

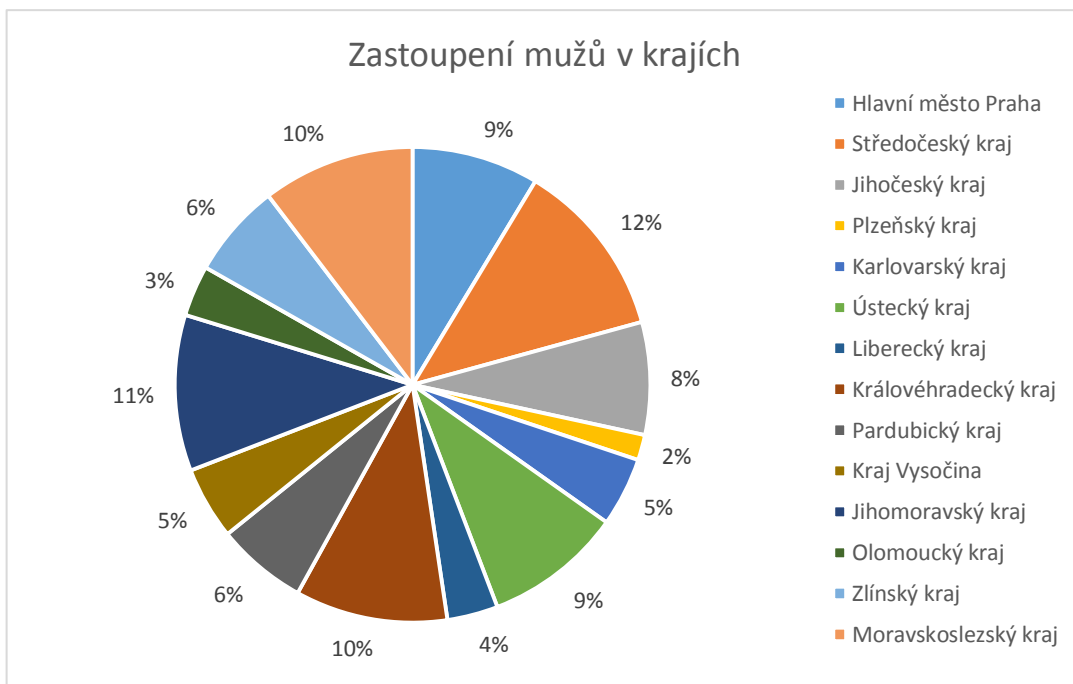
Graf 11f. Zastoupení všech ostatních pedagogických pracovníků (mužů) ve školních klubech podle krajů

Příloha 12. ZUŠ – evidenční počet učitelů, muži (fyzické osoby, přepočtení na plně zaměstnané) – podle území

Území/Učitelé	Učitelé (interní)		Učitelé (externí)	
	celkem	muži	celkem	muži
Česká republika	10742	4140	997	425
Praha	1218	473	102	35
Hlavní město Praha	1218	473	102	35
Střední Čechy	1234	516	84	49
Středočeský kraj	1234	516	84	49
Jihozápad	1334	524	84	38
Jihočeský kraj	632	266	67	31
Plzeňský kraj	702	258	17	7
Severozápad	1001	407	112	57
Karlovarský kraj	399	176	32	19
Ústecký kraj	602	231	80	38
Severovýchod	1640	589	185	81
Liberecký kraj	395	132	22	14
Královéhradecký kraj	653	246	94	42
Pardubický kraj	592	211	69	25
Jihovýchod	1796	725	147	63
Kraj Vysočina	460	191	42	20
Jihomoravský kraj	1336	534	105	43
Střední Morava	1287	475	174	50
Olomoucký kraj	593	222	41	14
Zlínský kraj	694	253	133	36
Moravskoslezsko	1232	431	109	52
Moravskoslezský kraj	1232	431	109	52

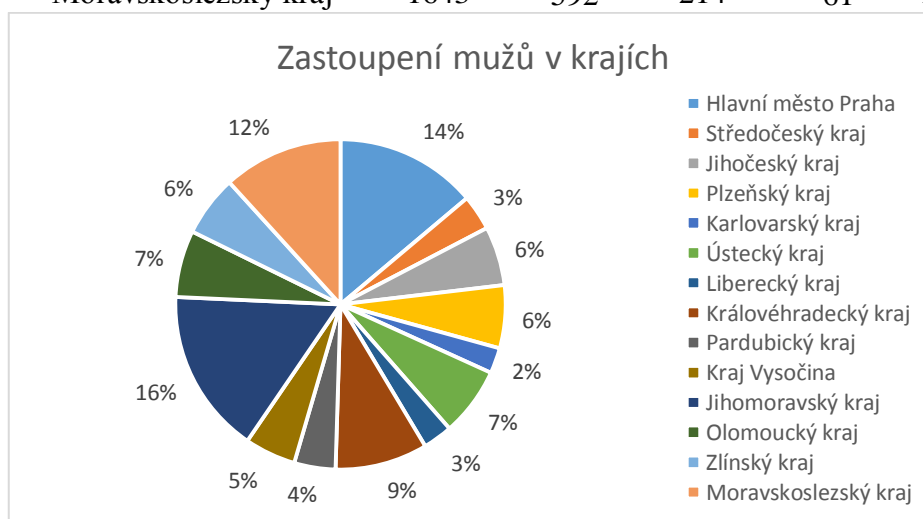
Graf 12a. Zastoupení interních učitelů (mužů) v základních uměleckých školách podle krajů

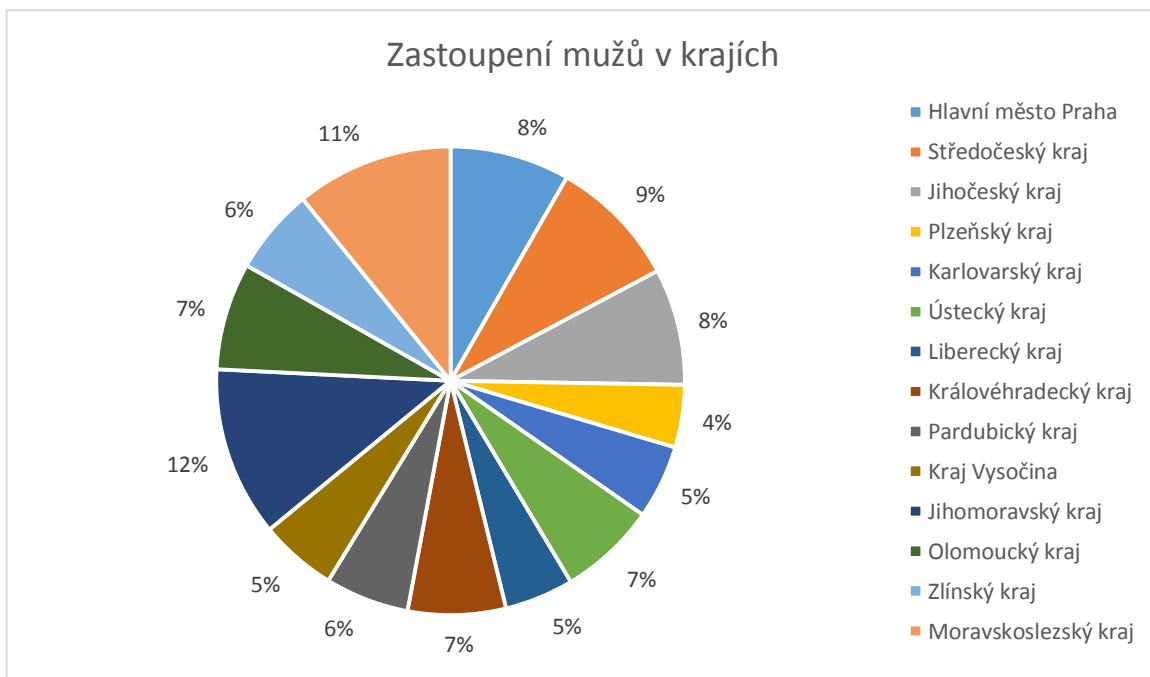
Graf 12b. Zastoupení externích učitelů (mužů) v základních uměleckých školách podle krajů

Příloha 13. Střediska volného času – pedagogičtí pracovníci – muži, podle území

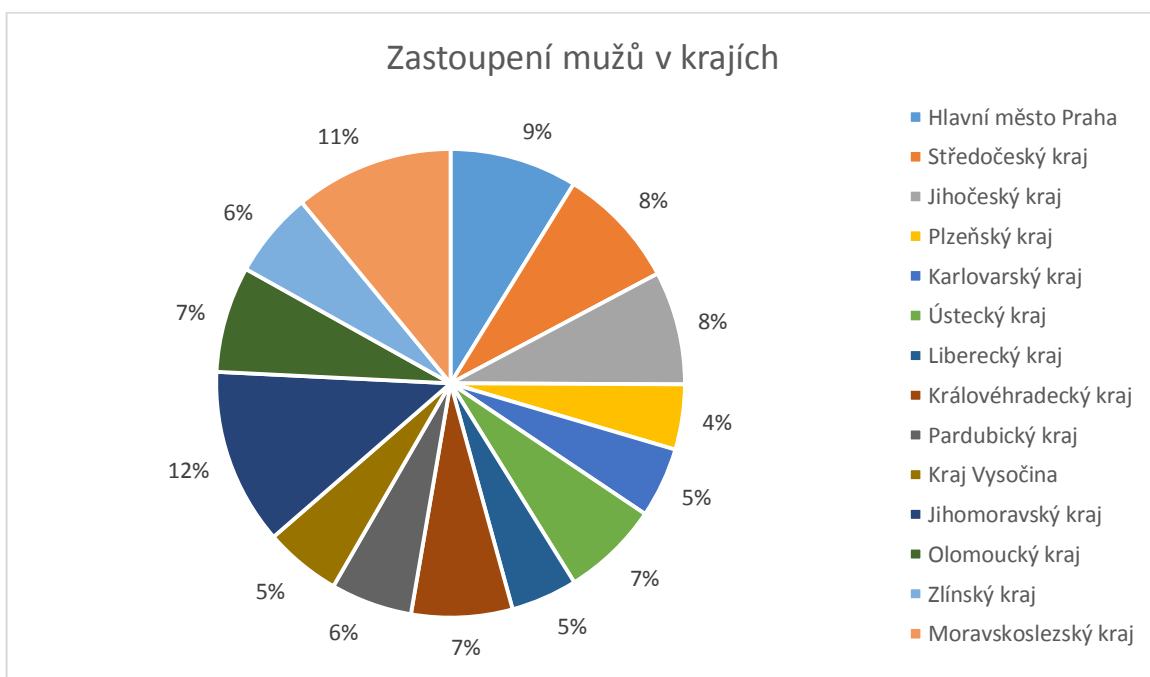
Území	Pedagogičtí pracovníci fyzické osoby					
	cel.	muži	z celku interní		z celku externí	
			cel.	muži	cel.	muži
Česká republika	14563	5405	2003	519	12560	4886
Praha	1315	476	278	72	1037	404
Hlavní město Praha	1315	476	278	72	1037	404
Střední Čechy	1242	456	137	18	1105	438
Středočeský kraj	1242	456	137	18	1105	438
Jihozápad	1766	666	209	62	1557	604
Jihočeský kraj	1023	423	93	30	930	393
Plzeňský kraj	743	243	116	32	627	211
Severozápad	1595	626	228	48	1367	578
Karlovarský kraj	659	262	60	13	599	249
Ústecký kraj	936	364	168	35	768	329
Severovýchod	2378	929	293	83	2085	846
Liberecký kraj	676	248	76	15	600	233
Královéhradecký kraj	983	377	137	47	846	330
Pardubický kraj	719	304	80	21	639	283
Jihovýchod	2530	943	404	110	2126	833
Kraj Vysočina	748	286	94	26	654	260
Jihomoravský kraj	1782	657	310	84	1472	573
Střední Morava	2094	717	240	65	1854	652
Olomoucký kraj	1186	396	122	34	1064	362
Zlínský kraj	908	321	118	31	790	290
Moravskoslezsko	1643	592	214	61	1429	531
Moravskoslezský kraj	1643	592	214	61	1429	531

Graf 13a. Zastoupení interních pedagogických pracovníků (mužů) v střediscích volného času podle krajů

Graf 13b. Zastoupení externích pedagogických pracovníků (mužů) v střediscích volného času podle krajů

Graf 13c. Zastoupení všech pedagogických pracovníků (mužů) v střediscích volného času podle krajů

Literatura a zdroje

BADINTEROVÁ, Elisabeth. XY: O mužské identitě. 1. vyd. Praha; Litomyšl: Paseka, 2005. 266 s. ISBN. 80-7185-727-0

BILDURPH, Steve. Kniha o mužství. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 278 s. ISBN. 978-80-262-0012-3

BIDDULPH, Steve. Mužství. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 199 s. ISBN 978-80-7367-209-6

BIDDULPH, Steve. Výchova kluků. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 155 s. ISBN 80-7367-161-1

BREZINKA, Wolfgang. Filozofické základy výchovy. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. 213 s. ISBN 80-7113-169-5.

CORNEAU, Guy. Chybějící otec, chybující syn. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 191 s. ISBN 978-80-262-0075-8

GOBYOVÁ, Jitka. (1994). Feminizace školství. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994. 32 s. ISBN 80-211-0205-5

GRECMANOVÁ, Helena. Obecná pedagogika I. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 1996? dotisk 1999. 231 s. ISBN 80-85783-20-7

HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav. Sociologie výchovy a školy. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 174 s. ISBN 80-7178-635-7

JANOŠOVÁ, Pavlína. Dívčí a chlapecká identita 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008. 285 s. ISBN 978-80-247-2284-9

KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra et al. Člověk – prostředí – výchova: K otázkám sociální pedagogiky. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2

MAŘÍKOVÁ, Hana, VODÁKOVÁ, Alena a PETROUSEK, Miloslav. Velký sociologický slovník. II P-Ž Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-311-3

NAKONEČNÝ, Milan. Encyklopedie obecné psychologie. 2. rozšířené vydání. Praha: Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7

POLI, Osvaldo: Srdce táty. 1. vyd. Kostelní vydrří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 151 s. ISBN 978-80-7195-408-8

PRŮCHA, Jan. Pedagogická encyklopedie. 1. vyd. Praha: Portál. 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367546-2

PRŮCHA, Jan a WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2003 322 s. ISBN 80-7178-772-8

SVOBODOVÁ, Jarmila a ŠMAHELOVÁ Bohumíra. Kapitoly z obecné pedagogiky. 1. vyd. Brno: MSD s.r.o, 2007. 140 s. ISBN 978-80-86633-81-7

VAN GENNEP, Arnold. Přejchodové rituály. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1997. 201 s. ISBN 80-7106-178-6

YABLONSKY, Lewis. Otcové & synové. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 220 s. ISBN 80-7178-075-8

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

Statistická ročenka školství 2012/2013 [cit. 2013-11-05] Dostupné z
<<http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>>

Rozvodovost. Poslední revize neznámá, [cit. 2013-12-05]
<www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

Muž jako učitel v MŠ, kadeřník a zdravotní bratr. Poslední revize neznámá, [cit. 2013-12-05]
<<http://www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/tematicke-lanky/163-mu-jako-uitel-v-m-kadenik-a-zdravotni-bratr-.html>>

ŠNEBERGER, Václav. Muži do škol aneb kde ti všichni dobří chlapi sou? [cit. 2013-12-05].
<www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/tematicke-lanky/83-mui-do-kol-aneb-kde-vichni-ti-dobi-chlapi-sou.html>

Autor neznámý. Men in Childcare and Education Europe. [cit. 2013-12-07]
<www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/novinky/224-men-in-childcare-and-education-europe.html>

Autor neznámý. Men in Childcare and Education Europe. [cit. 2013-12-07]
<www.web.ilom.cz/programy/mui-do-kol/novinky/224-men-in-childcare-and-education-europe.html>

KOPEČKOVÁ, Pavla. Konference muži do škol. [cit. 2013-12-09]
<www.msmt.cz/mladez/konference-muzi-do-skol>

Autor neznámý. Rovné příležitostí pro ženy a muže [cit. 2014-03-04]
<<http://www.msmt.cz/ministerstvo/rovne-prilezitosti>>

ČLÁNKY V SERIÁLOVÝCH PUBLIKACÍCH

LÁNSKÁ, Jaroslava. Feminizace na základních školách. *KOMENSKÝ*, 1989/90, č. 7 s. 431-434.

ŠMÍDOVÁ, Iva, JANOUŠKOVÁ Klára, KATRŇÁK, Tomáš. Faktory podmiňující vzdělanostní aspirace a vzdělanostní segregaci dívek a chlapců v českém vzdělávacím systému. *Sociologický časopis*, 2008, roč. 2008, s. 23-53.

ČÁSTÍ A STATI V MONOGRAFIÍCH

VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, Lenka. Pedagogický sbor In Gender ve škole: Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitelé. Sestavila: SMETÁČKOVÁ, Irena. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2006. 67 s. ISBN 80-903331-5-X. Kapitola 3, s. 20 – 25.

VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, Lenka. Učitelské sbory z genderové perspektivy In Příručka pro genderově citlivé vedení škol. Sestavila SMETÁČKOVÁ, Irena. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2007. 67 s. ISBN 978-80-87110-01-0 Kapitola 6, s. 37 – 43.